

ŽIVLJENJE IN SVET.

Tedenska priloga „Jutra“

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 22. januarja 1927.

Leto I.

Zupančič Fr.:

Na domu in grobu L. N. Tolstega.

V Insarju, manjšem mestu penzenske gubernije, nas je bilo izmed oficirjev interniranih šest Jugoslovenov, devet Čehov in trinajst Bolgarov, ki smo bili skupaj nastanjeni v enonadstropni hiši. Stenice so imele po naših telesih vsako noč razkošno pojedino, kolera, legar in drugi takj zavezniki so neomejeno divjali med nami, nad vsem pa je vihtel takrat z vso silo bratomorni meč boljševizem. Celo v naš mirni Insar je prihrumel. Po vrhu vsega pa še lakota!

V teh prilikah se je ta in oni odločil, da spet poizkusi srečo v domovini, čeravno je prej iskal zadovoljstva onkraj črnomorjene meje. Dne 2. avgusta 1918 sem se tudi jaz odločil, da s svojim prijateljem Ivanom Černejem (iz Celja) ostavim Insar in krenem na pot proti »rodini«.

Ze dolgo poprej sva si priskrbela ponarejene dokumente. V nahrbtnik sva naložila najpotrebnejše, predvsem »suhari« t. j. posušene kruhove skorje, pa tudi nekaj klobas, denar pa, ki sva ga imela, sva iz previdnosti zašila v razne dele obleke. Po železnici sva se vozila na razne načine. Enkrat sva plačala vozni listek, drugič (in tako je bilo največkrat) pa sva se vozila brezplačno, neprestano v skrbeh, da naju ne bi kdo prijel. Najin sklep je bil, da se spotoma oglasiva v Jasnj Poljani ter počastiva spomin velikega Leva Nikolajeviča Tolstega.

Dne 6. avgusta 1918 sva dospela na strehi vagona iz mesta Tule v Zasjeko. Odtod sva jo mahnila peš v tri četrt ure oddaljeno Jasno Poljano, večjo vasico, kjer stoji Tolstojev dom in kjer počiva veliki mislec sredi hladnega, senčnatega gozda.

Nedaleč od postaje v Zasjeki se pot odcepi od glavne ceste. Po kratki hoji zagledava ostanke nekdanjega obširnega grajskega poslopja. Dva okrogla, z mahom poraščena kamenita stebra stražita vhod v Jasno Poljano. Na njih je napisano, da je vstop dovoljen samo ob četrtkih. Tisti dan, dne 6. avgusta, pa je bil torek. Malo pomisliva, nato kreneva po dokaj zapuščenem dreveredu. Pred hlevom, nekaj korakov od gradu, sedi in je petorica »vojnoplenih«, trije Nemci in dva Rumuna. Prisedeva,

pogosté naju z mlekom in nama povedo, kar jim je znanega. Svetujejo nama, naj se obrneva do Dušana Petroviča, ki nama bo drage volje postregel.

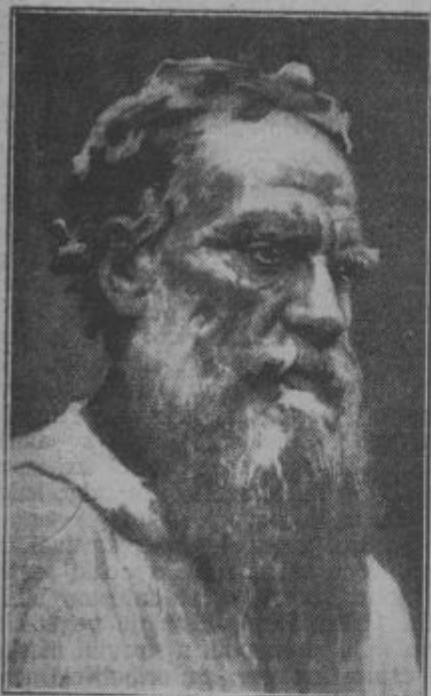
Prideva do gradu. V štiridesetih letih minulega stoletja je ta grad pogorel; danes stoji na njegovem mestu preprosta enonadstropna hiša. Toliko, da jo ošineva s pogledi in že hitiva dalje na grob . . . Brez povpraševanja, zamišljeno stopaje med bujnim sadnim drevjem in bogato obloženimj malinami, sva prišla v gozdni drevored, ki naju je pripeljal do zaželjenega cilja.

Sredi košatih hrastov in topolov vidiš že od daleč preprosto ograjo, do 25 metrov v dolžino in širino. Pred to ograjo pa stojita dve klopici, kjer počivajo trudni častilci. Vse naokoli je črni jelovi in mešanji gozd. Truden človek si želi sence in svežine; to utedeje biti vzrok, da si je izbral veliki Tolstoj baš ta kraj za počivališče. Tudi midva sva sedla. Najin razgovor, ki je tako gostobesedno tekkel med potjo, je utihnil. Zamislila sva se, prevzeta po veličini pokojnika, ki nama je vstajal pred duhovnimi očmi . . .

Grob je preprost, brez napisa in brez križa. Zemlja pa je zrahljana, kakor da so ga šele pred par dnevi položili k večnemu počitku. Tudi sveže zelenje in cvetje leži na gomili, kakor da so jo pravkar potresli z njim. Čeravno je nasuta že osem let. Dolgo sva gledala to zemljo in to zelenje, ne čuteč, kako nama mineva čas . . . Ko sva se vzdignila, nisva mogla oditi, ne da bi si vzela nekaj za spomin. A kaj naj bi vzela? Molče sva utrgala iz vencev na Njegovem grobu vsak po nekaj marjetic in praprotnih lističev; večjega spominka takrat itak ne bi bila mogli prenesti preko meje. Bilo nama je kakor da sva s temi ponižnimi cveti in temi zelenimi lističi bogato nagrajena za gorje, ki sva ga prebila na vojni . . .

Bilo je vsekako še popoldne, ko sva se vrnila v grad. Iz čtiva sva poznala »drevo bednih«, ki sva se zdajci znašla pod njim; tu se je pokojni Tolstoj razgovarjal s preprostim ruskim seljakom, ki je pogosto hodil k njemu po dober svet. Tudi midva sva sedla v senco tega drevesa. Vroče nama je bi-

io, nekaj od hude pripeke, nekaj od ponosa in sreče, da smeva gledati okoli, v kateri se je rodil in sredi katere je učil veliki slovanski apostol.

Ilja Rjepin: Lev Tolstoj (detajl).

Ko sva tako sedela na klopici, se je zdajci pokazalo pri oknu markantno obličje žene, ki naju je s pogledom vpraševala, česa iščeva v gradu na tak neobičajni dan. Da naju opravičim, sem stopil pod okno in sem predstavil svojega tovariša in sebe kot dva oficirja-ujetnika, avstrijska Slovana, ki sva se želela pred povratkom v domovino seznaniti z domačijo svetovnoznane pisatelja in misleca-velikana. Na te besede naju je stara dama prijazno povabila v grad. Bila je grofica-vdova Sofja Andrejevna Tolstaja ...

Ko sva stopila v vežo, naju je grofica ljubeznivo ogovorila in nama je takoj pričela razkazovati zanimivosti od sobe do sobe. Če pravim »sobe«, naj si čitatelj ne predstavlja Bog zna kakih dvoran. Prostori v domu L. N. Tolstega so majhne, tipične ruske izbice, kakor je neizogibno v krajih, kjer vlada pozimi hud mraz. Sicer pa je notranjost hiše zelo enostavna in enolična. V pritličju je bivša delavnica Tolstega, njegova knjižnica in spalnica. V prvem

nadstropju so stanovanjske sobe za rodbino, prostori brez vsakega sijaja in razkošja. Samo ena soba v prvem nadstropju se v tem razlikuje od ostalih, za kar jo grofica tudi imenuje »dvorano«. Leta in leta je morala prositi soproga in mu prigovarjati, da jo je napravil; uslišal jo je šele, ko je dobil za svoj roman »Vojna in mir« dokaj velik honorar.

Po stenah je viselo nešteto slik, ki nama jih je grofica tolmačila. Njen portret iz mladih let je pričal, da je bila v mladih letih lepa devotka, visoke rasti, kostanjevih las, krasnih višnjevih oči, plemenitega srca in zelo dobre vzgoje. V zakonu je bila svojemu, dostikrat sitnemu možu ljubeča, umevajoča družica; bodrila ga je in mu pomagala pri njegovem književnem delu vse do zadnjega.

Vsak kos pohištva je imel svoj pomen in svojo zgodovino. Grofica naju je opozorila na star divan, rekoč, da se je na njem rodil Lev Nikolajevič sam in prav tako tudi vsi njegovi otroci... Ustavili smo se pri oknu, kjer nama je pokazala izmed treh ribnjakov na grajskem vrtu onega, v katerega je nekoč skočila, hoteč si končati življenje. Tudi ta dogodek sva poznala iz pokojnikovih spisov; zdaj nama je grofica sama od sebe potrdila njegovo resničnost. Po tem sem sodil, da tudi v tem zakonu ni zmerom sijalo solnce sloge in soglasja... V nadaljnem teku pogovora smo jeli govoriti o tem, zakaj je Tolstoj že na koncu svojega življenja odšel z doma, tako da ga je smrt prehitela na potu k hčeri. Grofica pravi, da je bil glavni krivec Čertkov iz Moskve, ki je imel Tolstega popolnoma v oblasti; onj Čertkov, ki je bil glavni zalagatelj njegovih del!

Nadalje nama je razkazovala kataloge pokojnikove knjižnice, ki jih je vse ona spisala; med tem je pripovedovala, kako je bil Tolstoj praznoveren. Prišli smo do neke omare in Sofja Andrejevna jo je odprla. Mislila sva, da nama pokaže kako znamenito obleko ali Bog si ga vedj kaj. Toda predal je bil poln samih suhih kruhovih skorij. Vprašal sem grofico, čemu hrani to, ko ne živi v potrebi. — »Imam pripravljeno za vse slučaje, če bi bilo vendarle treba bežati.« je rekla grofica. »Sicer nam na boljševiki do danes še niso storili ničesar hudega; ob revoluciji so nam postavili celo straže v grad in pred

grad, da se nam ne bi pripetilo kaj žalega.«

Dobršna ura je bila minila, ko sva se poslovila od prijazne Sofije Aleksandrovne. Že sva se vračala proti stebri-
rima ob vhodu, ko je zdajci obstal pred nama človek, ki je prej ob najinem prihodu baš odhajal z grajskega vrta. Takrat se nisva zmenila zanj, a zdaj sva vedela o njem dovolj, da sva ga spoznala. Bil je Dušan Petrovič, Tolstega dolgoletni domači zdravnik; vračal se je od svojih bolnikov, ki jih je brezplačno zdravil. Po kratkem predstavljenju smo že stali v razgovoru kakor stari znanci. V roki je nosil s seboj angleško knjigo; odprl jo je in nama začel razlagati njeno modrost. Mi dva sicer nisva bila kdo ve kako razpoložena za visoke filozofske probleme, a vendar je spet minila ura in bogme prav je storil Dušan Petrovič, ko naju je povabil naj prenočiva v gradu. Tega nama ni bilo treba dvakrat reči, zlastj ker naju je takoj prešinil up, da dobiva v gradu po dolgem času spet toplo in mehko posteljo in dobro večerjo. Vsi trije smo krenili nazaj in kmalu sva sedela v njegovi sobi.

Dušanu Petroviču Makovickemu je utegnilo biti takrat kakih 55 let. Rodil se je v Liptavskem Ružemberku na Severnem Ogrskem (zdaj na Češkoslovaškem), kjer je bil njegov brat bogat trgovec. Bil je tedaj nekakšen »prečan« in umevno je, da se je zanimal za

naše prilike. Pripovedoval je, da je bil na univerzi sošolec dr. Bleitweisa iz Ljubljane. Bil je srednjevelik in sivolas; nosil je sivo koničasto brado in hodil je v preprosti ruski noši. Na prvi pogled si ga spoznal, da je pravi Tolstojevец. Pred leti je bil prišel za zdravnika v hišo Leva Nikolajeviča, ki se mu je tako priljubila, da je ni mogel ostaviti. Po zgledu Tolstega je tudi on že mnogo let zelo marljiv na književnem polju, zlasti pa prevaja dela Tolstega v svojo slovaško materinščino. Zadovoljuje se z majhno sobo, kjer spi, ordinira in piše. Ta prostor, ki ga vidiva zdaj že v drugo, je v prvem nadstropju med prej omenjeno »dvorano« in med delavnico, kjer je pisal veliki pokojnik zadnjih deset let. Že prvi pogled po sobi Dušana Makovickega ti pove, da je njen prebivalec zakrknjen »holostjak«, ki s samsko vestnostjo pazi, da se ne bi kaj izpremenilo in da bi ostalo vse tako, kakor je bilo za gospodarjevih dni.

Tu sva večerjala in spala tudi mi dva. Toda najine sanje o mehki postelji in dobri večerji so se žalostno izjalovile. Dušan Petrovič, ki je vegetarijanec, naju je pogostil s sirovim maslom in črnim kruhom; za priboljšek nama je dal belo štruco, ki sva jo pogoltnila kakor dva jastreba. In ko je bilo treba leči, nama je pogrnil poleg pisalne mize belo rjuho, sam pa se je vrgel na svoj stari divan... O pijači in drugih dobrotah ni bilo niti sledu; in vendar

Ilija Rjepin: Tolstoj s svojo ženo.

nam ni beseda nikoli zastala in dolgi večer je minil, da nisva vedela kdaj!

Dušan Petrovič naju je izpraševal o gibanju in mišljenju v najini domovini; zanimalo ga je zlasti tudi to, koliko Slovencev in kateri se zanimajo za ruščino. Osebe, ki sva jih imenovala, si

Petrovič, če bi Tolstoj danes še živel, ali bi bil tudi on boljševik? — »Ne.« je odgovoril Dušan Petrovič: »Lev Nikolajevič ni nikoli odobral nasilja.«

Prosila sva ga, naj nama dá v spomin na Tolstega kako malenkost. Dušan Petrovič je dal vsakemu majhen

Vhod v Jasno Poljano.

je skrbno zapisoval. Žal da mi jih nisva mogla veliko naštetj — kakor je vobče žalostno, posebno za današnje čase, da snujemo vse mogoče krožke, samo ruskega krožka je naše sedanje inteligence nekako strah...

Kakor naju je Dušan Petrovič izpraševal o naših prilikah, tako sva ga izpraševala midva o ruskih, zlasti pa o življenju pri Tolstih na Jasni Poljani. Tudi z njim sva govorila o Čertkovu iz Moskve. Medtem, ko ga je Sofia Andrejevna mrzila, je on govoril o njem kakor o prijatelju; priporočal nama je, naj ga posetiva, ko prideva v Moskvo, in nama je v ta namen celo narisal in vpisal v dnevnik ulico in hišno številko. Zastran domačega življenja Leva Nikolajeviča je dejal, da je prihajalo do največjih nasprotstev med zakoncema baš zaradi pokojnikovih nauk. Tolstoj je obsojal samega sebe, da ne živi tako, kakor uči; njegovi soprogi pa ni šlo v glavo, da naj bi Tolstoj razdelil vse svoje imetje siromakom, kakor je hotel. Pri tej priliki sem vprašal Makovickega: »Kaj mislite, Dušan

papirček, na katerem je bilo nekaj črk in števil; pisava je bila Tolstega. Jaz sem dobil listek z beležko »J XVIII. 14. 15.«, ki se je skoraj gotovo nanašala na njegovo delo o evangeliju. V svojem ponosu na to dragoceno svetinjno sem jo v domovini kazal pri vsaki priliki in tako mi je naposled res tudi izginila.

Ura je bila že pozna, ko smo utihnili, položili si roke pod glave in zaspali. O pol petih nas je zbudilo krasno, jasno jutro, ki je spet obetalo vroč dan. Zajtrkala sva maslo in črni kruh, ki sta nama še ostala od večerje; nato sva se odpravila na pot in Dušan Petrovič je šel nekaj časa z nama. Kakor včeraj, nama je tudi danes prigovarjal, naj se nikaar še ne vrneva v domovino, češ da naju pošljejo spet na fronto. Naročil nama je pozdrave za vse Slovence, posebno pa za one, ki ljubijo Ruse in Rusijo; nato smo si podali roke in ločila sva se od dobrega Dušana Petroviča, od doma in od gomile velikega slovanskega apostola — za vselej...

Praznik sv. Save.

(27. januarja.)

Praznik sv. Save, ki ga slave Srbi dne 27. januarja, ni narodni praznik samo po imenu, ampak tudi po duhu. Sveti Sava (roj. l. 1170) je bil pravi Srb, sin srbskega vladarja Nemanje, brat Stefana Prvovencanega, ki je zgradil manastir Žižo. Pri krstu so mu dali lepo slovansko ime Rastislav. Srbi ga ne časte zgolj radi tega, ker je živel Bogu dopadljivo življenje in ne zato, ker je bil iz domače kraljeve hiše. Imenujejo ga »prosvetitelj« in na njegov praznik slave vse šole svojo »kršno slavo«. Sv. Sava je začel širiti med srbskim ljudstvom že v 12. stoletju domačo prosveto. Dotlej je bilo v Srbiji toliko omike, kolikor so je ustvarili tujci. Sava je spoznal, da je treba iti med ljudstvo in dati preprostemu človeku priliko, da se izomika. Bil je tedaj prvi srbski kulturni delavec v najboljšem pomenu besede, zato pa zasluži, da se ga spominjamo vsi Jugoslovenci. Slovenci častimo tuje svetnike, ki so širili med nami tujo kulturo. Sv. Sava je pravoslavni svetnik, vendar pa nam je veliko bližji od nemških in romanskih svetnikov, ker je delal za slovansko prosveto in slovanski jezik. Bil je v manjšem obsegu to, kar sta bila brata Ciril in Metod severnim Slovanom.

V 12. stoletju so bile splošne razmere v vsej Evropi, zlasti pa še na Balkanu, povsem drugačne kot so dandanes. Rim, ki je bil pred enim tisočletjem na višku svoje moči, je prešel po propasti rimskega cesarstva v zelo vzburkano dobo. Nadomestil ga je Carigrad, sedež bizantskih (grških) cesarjev, ki pa za časa sv. Save tudi ni imel posebnega kulturnega pomena. Bila je nemirna doba: tako pri nas kakor med Srbi. Slednji so bili za časa Savinega očeta Nemanje nekako avtonomni pod žezlom grškega cesarja v Carigradu. Grki so razdelili Srbijo v male države in nastavili srbske župane, nekake male kralje, ki so morali ubogati grškega cesarja. Nemanja se je rodil v Zeti, ki se imenuje dandanes Podgorica in leži v Črni gori. Grški car mu je poveril vladanje v deželi Dubočici. Ker je dobro vladal in so ga ljudje radi imeli, se je dvignil zoper njega lastni brat Tihomir in ga očrnil pri grškem cesarju. Le-ta je bil vesel, če so se srbski župani prepirali med seboj in je dal Tihomiru svoje čete. Oba brata sta

se srečala na Kosovem polju, tam, kjer so v 14. stoletju zmagali Turki nad Srbi. Nemanja je premagal Grke in nevoščljivoga brata, kar je grškega carja razljutilo in je dal očeta sv. Save poklicati v Carigrad, kjer se je moral pokoriti. Nemanja tudi pozneje ni miroval in je po smrti carja Emanuela napadel Grke in prodril dokaj daleč, vendar so ga Grki nekajkrat premagali in se je slednjič zopet pomiril. Poročil je svojega sina Stevana z nečakinja grškega carja in mu končno predal oblast, sam pa je šel v samostan Studenico, odkoder ga je njegov sin Rastko zvalil na Sveto goro.

Rastislav ali Rastko, poznejši sv. Sava, je pobegnil z doma na Sv. goro (Atos, blizu Soluna), ker je slišal od menihov, da se tamkaj uče svetih in koristnih reči iz knjig. Oče ga je dal zasledovati, ali Rastko se je z zvijačo rešil in je poslal očetu laže in obleko, znak, da je bil oblekel meniško kuto. Oče ga ni več motil. Sava — to ime je dobil v samostanu — je bral podnevu cerkvene knjige, ponoči pa je molil. Živel je silno strogo in se je veliko postil in trpinčil. Pozneje je dal zgraditi z očetovo pomočjo krasen samostan Hilandar, ki stoji še dandanes na Sveti gori. Tu je oče umrl, Sava pa se je vrnil z očetovim truplom v Srbijo in je postal starejšina studeniškega samostana.

Kakor v naših krajih, tako je bil samostan tudi v Srbiji tiste čase edino zatočišče kulture. Vladarji niso znali čisto ne čitati in ne pisati, umeli pa so to »umetnost« menihi, ki so radi tega prodrli v skrivnosti grških in latinskih knjig. Ta dva naroda sta dospela v omiki zelo daleč, toda vrtinci zgodovinskih izprememb so marsikaj pokopali. Veliko sadov starogrške in rimske omike je ostalo zgolj v knjigah. Zato so menihi učili neomikane narode tudi za vsakdanje življenje koristnih reči. Posebno vnet je bil Sava, ki ga je bolelo, da preprosto ljudstvo ni omikano. Zahajal je med poljedelce in jih učil orati z obeh strani pravilneje tkati in pripravljati vsakdanje potrebščine. Odredil je, da so se osnovale v samostanih šole, kjer so se lahko mladeniči učili brati, pisati in računati. Vrhu tega je dajal bratu Stefanu, ki je prevzel

očetovo oblast, dobrih nasvetov za kulturno povzdigo domačega ljudstva.

Velika zasluga sv. Save je tudi, da je izposloval Srbom pri patrijarhu v Nižeji (Mala Azija) srbskega nadškofa, ki je lahko izbral srbsko duhovščino. Za prvega nadškofa je bil imenovan sam sv. Sava, ki je poklical s Svete gore svoje tovariše pismouke. Pomazil jih je za škofo in je na ta način udaril temelje samostojni srbski pravoslavni cerkvi. Količnega pomena je bila ta preosnova, nam priča že samo dejstvo, da so imeli Srbi do sv. Save zgolj grške škofo. Sedaj je cerkev postala narodna; domači jezik je dobil v bogoslužju mesto, ki mu gre po naravi in začela je nastajati domača literatura. Brez cerkve bi ostalo ljudstvo v temi, kakaj država se je v tistih surovih časih brigala zgolj za vojsko, upravo in davke.

Ta vzorni mož se je na poti iz Jeruzalema, kamor je romal na Jezusov grob, prehladil in je dne 12. januarja 1236. leta izdihnil v Trnovu na Bolgarskem svojo blago dušo. Njegov nečak, srbski kralj Vladislav je dal prenesti Savine telesne ostanke v rodno zemljo in jih pokopati v manastiru Mileševu. Tu je ležal »prosvetitelj srbskog naroda« več ko 300 let. Viharni dogodki so preobrazili njegovo domovino in leta 1389. se je slovanski jug na svojem skrajnem koncu prelomil pod zakrivljeno turško sabljo. Na Kosovem

je propadla srbska neodvisnost. Ni trajalo dolgo in že se je tudi na drugem skrajnem koncu — na Slovenskem — občutila turška moč. V težkih dneh so prihajali Srbi na Savin grob in prosili svojega narodnega svetnika moči in sile, da zlomijo azijski jarem. Turki so se zbal mrtvega svetnika; Sinan paša je naročil vojakom, naj zaneso kosti sv. Save v Beograd. Na Vračaru pri Beogradu so jih sežgali in raztrosili pepel prvega srbskega vladike, prosvetitelja in pisatelja na vse štiri vetrove.

Čaščenje sv. Save med Srbi pomeni globoko vez z narodno preteklostjo; kult svetnika-asketa ni tu mrtev obred, brez zveze z narodnim življenjem, marveč je proslava moža, ki je že v 12. stoletju občutil globoko vez med narodnim življenjem in kulturo. To nam bo docela jasno šele tedaj, če uvažimo, da so ljudje preproste resnice težje spoznavali nego zapletene. V času sv. Save se je zdelo, da je plemenata kultura nekaj tujega in odvilnega; poglobljena reč je dobro nabrušena sablja in pravočasna skrb za nebesa. Sveti Sava pa je prinesel Srbom mimo pisane kulture tudi narodno-prosvetni duh, duh domačega jezika. In s tem ni delal samo za Srbe, temveč za ves slovanski jug, ki je imel svoje prve kulturne orače tako ob Vardarju kakor v senci Triglava.

Slovenec H. G. Perušek — najodličnejši slikar v Chicagu

Križeva pot slov. izseljenca. — Od delavca do umetnika.

Od 20. do 26. decembra minulega leta je bila v tvorani Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu razstava slik edinoga priznanega slovenskega umetnika v Ameriki, Harvey G. Peruška. Avditorij te največje slovenske organizacije v Ameriki je bil izpremenjen v pravo umetniško galerijo. Razstavljene so bile slike v olju, akvareli, lesorezi in rezbarski izdelki. Razstava je bila izrazito slovenska in tudi posečali so jo večinoma le Slovenci in Hrvatje.

Vsega je bilo razstavljenih čez šestdeset slik, ki so sad Peruškovega dela v zadnjih šestih ali sedmih letih. Večina razstavljenih del tvorijo pokrajinske slike, ki so izdelane po spominih in vtisih iz domovine ter iz

zapadnovirginskih gora. V poznejših delih Perušek slika tudi prerije, sipine v Indianah in jezera v romantičnem Wisconsinu. Te slike, ki so po večini še naturalistična, zgođnja Peruškova dela, so vzbudile med slovensko publiko največ zanimanja; medtem ko so zrelejši, modernistične skice in velika dela vzlele dejstvu, da so prav ta pridobila umetniku največje priznanje med Amerikanci, ostala s slovenske strani skoraj neopažena.

Vsekakor pa je bila razstava z gospodarskega vidika za Peruška uspešnejša nego smo pričakovali od naših preprostih naselečencev. Prodanih je bilo sedemnajst slik, med temi tudi veliko impresjonistično delo »Moč narave« v petčoveljskem kvadratu. To

stfko je kupila Slovenska narodna podporna
jednota. Sicer so se najbolj razprodajali
akvareli.

★

Harvey Gregory Perušek je v slovenski
domovini malo znan. Odrasel in razvil se je
stoprav v Ameriki, svoj naravni dar za sli-
kanje pa je pokazal že v rodnem kraju. Ro-
dil se je leta 1888. v Sodražici blizu Ribni-
ce. Kot majhen deček, ki še v šolo ni hodil,
je neprestano igral mačke, pse, ovce, kra-
ve, drevesa, hiše, sploh vse, kar je imel
pred seboj. Ko je začel hoditi v šolo, je imel
učitelj ž njim precejšnje preglavice, ker se
je mali Perušek med poukom kaj kmalu spo-
zabil in je začel izrezavati klopi ali pa ri-
sati s kredo in svinčnikom. Učiteljeva sva-

H. G. Perušek.

nila niso nič izdala in deček je moral veli-
ko prestat. Doma je mali Perušek priprav-
ljal barve iz češmulj, ki jih je umel kuhati
z zmljetimi koreninami in mešati z ilovico.
Pa tudi zdaj se ni smel ukvarjati s slikanjem,
ker je moral po naši stari kmetski navadi
pasti živino. Tako je dobival udarce doma
in v šoli, vsi so mu izbijali iz glave slikarske
in rezbarske muhe. Te kazni pa so v dečku
le utrjevale željo, da postane slikar.

Po končani ljudski šoli (v 13. letu) je kma-
lu odšel v Ameriko, kjer je že bivala njego-
va sestra. Zdrav in poln življenja je prišel
v Cleveland. Ameriške razmere so ga brž
zgrabile s svojo eksistenčno nujno in si je
moral iskati dela. Dobil je službo v neki li-
varni. Težko in monotono je bilo njegovo

delo, kajti kot pomagač je moral neprestano
dvigati kakih petnajst funtov težko kladivo.
Neurjeni slovenski mladenič je kmalu ob-
nemogel in že po nekaterih mesecih je zbo-
lel. Iskal je dela pri drugih podjetjih. Do-
bil je zaposlitev pri barvanju avtomobilov.
Kaka štiri leta je ostal pri tem poslu, ki je
bil lažji in mu je nudil več prilike, da je
mogel delati bolj samosvoje, individualno. V
delavnici je vzel avtomobilsko barvo in je
doma na podstrešju ali v javnih parkih ri-
sal in se uril v slikanju.

Naposled se je naveličal zakajenega Cle-
velanda. Ko mu je bilo 18 let, se je oglasila
v njem slovenska kmečka natura in si je za-
želel nazaj v naravo. Takrat se je pričela nje-
gova najbolj romantična, malce pustolovska
doba, ki je bila doba svobodnega razmaha
in se je mogel razviti v to, kar je dandanes.

Našel je prijatelja, kiparja po poklicu, ki
je bil nekaj let starejši od njega. Z njim sta
se napotila peš v daljno Zapadno Virginijo.
Preživljala sta se z zaslužki, ki sta jih pre-
jela tuintam za pardnevno delo po rznih
skladiščih. Tako sta se bližala vedno bolj
goratim pokrajinam Apalaškega gorovja.
Končno sta se za dlje časa ustavila v samotni
dolini, kjer je bilo ob železnici lesno skladiš-
če. Ondi sta vstopila v dno in sta hranila
denar, da bi imela sredstev za daljše živ-
ljenje visoko v gorah. Ko sta zaslužila pri-
merno vsoto, sta si kupila vsak svojo pu-
ško, zalogo nabojev in nekoliko provijan-
ture ter sta se podala v samotno. Visoko v
gorah daleč od ljudi in bučnih velemest,
sta si zgradila sredi gozda kočico in sta pre-
živela v nji štirinajst mesecev. Hranila sta
se največ s kavo, fižolom, graham in slad-
korjem; ko pa jima je počla zaloga in ni
bilo denarja, sta živela kakor nekoč pračlo-
vek v glavnem od lova. Uživala sta zajčje
meso, vodo in orehe. Zajce sta pobijala s
puško in gorjačo. V dolino sta se podala sa-
mo tedaj, ko sta šla prat umazane srajce.
Zajčja mast in pesek sta jima služila za milo.

Perušku so bile westvirginske gore do-
bra šola. V prosti narodi je imel dovolj pri-
like, da se je naučil sprejemati vtise iz na-
rave. Barv za slikanje sicer ni imel, ali ko-
čo, ki sta jo zgradila s tovarišem, je izrez-
ljal vso do zadnje deske. Ko se je vrnil v
dolino, nazaj v civilizirani svet, ni vzel ničesar
s seboj, imel pa je v duši neštete lepe
in zanimive vtise in izkušnje iz narave; od-
meve mogočnega in veličastnega bučanja sla-
pov, tajnostnega skovikanja ujed v temnih
nočeh in petja nepoznanh gorskih ptic.

Perušek se je vrnil v Cleveland, kjer se-
veda ni več našel toliko zanimivosti. Dobil
je delo, a ne takega, ki bi mu ugajalo. Kma-
lu nato se je podal v državo Illinois, kjer je

v mestu Bradley sprejel delo v večji pohištvni tovarni kot dekorater. Tu je ostal več let. Podnevi je delal v tvorniški delavnici, zvečer pa je slikal doma. Rad je zahajal na obrežje široke reke izven mesta, kjer se mu je odpiral pogled v prosto naravo. Umetnostno se v malem mestu ni mogel razvi-

Seveda je moral izstopiti pred glavno postajo. Skočil je z vlaka na postajališču 63. ceste v Chicagu, ki je ravno sredi kolonije čikaških umetnikov.

Lačen in le s par centi v žepu je Perušek stopal po cesti nenavadne kolonije. Slednjč je obstal pred oknom, ki je skozi njega opazil moža, kako slika na platno. Dolgo je zrl vanj; še nikoli prej ni imel prilike prisostvovati izvirnemu in res umetniškemu delu. Pretekla je ura in naš rojak je še stal in opazoval. Končno je stopil iz hiše slikar Blanding Sloan, v Chicagu dobro znan slikarski učitelj in dekorater. Povabil je Peruška, naj vstopi.

Perušek je zašel v družbo slikarjev. Dobrodušno so ga sprejeli in delili z njim večerjo, potem pa so ga povabili, da spi pri njih na tleh. Že tega večera si je dobil prijateljev in znancev, ki niso slutili, kako kmalu jih bo Perušek nadkrilil.

Prve tri tedne je Perušek iskal delo po Chicagu, spal pa je v pesku na bregovih Michiganskega jezera. V skrajni sili je šel delat v avtomobilske tovarne, kjer je zopet barval avtomobile. Toda imel je vedno stike s Sloanom in drugimi umetniki, ki so spoznali v njem nadarjenega človeka. Z njihovo pomočjo je prišel počasi tako daleč, da je lahko študiral slikarstvo.

✱

Iz opisanega je lahko čitatelj posnel, da je Perušek izključno samouk. Zato tudi čuti nekako zaničevanje do akademskega in po šolah naučenega slikanja; njegova dela so predvsem samostojna, brez vsakega zunanjega vpliva in izključno njegova. Ko je pri prihodu v Chicago izrazil Sloanu željo, da

Perušek: Tíhožtje.

jati. Občutil je željo po velikem mestu. Ker ni imel denarja, da bi se podal v Chicago, je nekega dne skočil na drveči vlak in se zastoj kot »tramp«
pripeljal v Chicago.

Perušek: Pokrajina.

bi se rad podal na čikaško slikarako akademijo v »Art Institutu«, ga je Sloan zavrnil: »V Chicagu je samo en Perušek. Ne dovolite, da bi vam v šolah zatrli to, kar imate v sebi.«

Počasi je Perušek sam spoznal to resnico. Že naturalistična dela, ki so prihajala izpočetka iz Peruškove delavnice, so vzbudila zadostno zanimanje. Na prvih razstavah je dobil priznanje, kakršnega ni bil najbrž deležen noben začetnik. Kot samostojen umetnik se je počasi uveljavil zlasti v koloniji umetnikov, kjer je postal splošno priljubljen. Ko se je leta 1918. oženil z dekletom češkega pokolenja, je slavila njegovo poroko vsa kolonija. Peruškova dela so šla od razstave do razstave. Največ je imel raz-

nik Zveze umetnikov pa je ostal samo leto dni; pustil je to nevhvaležno funkcijo radi medsebojnih bojov in zbog nemške skupine v organizaciji, ki mu je nasprotovala.

Zdaj je Perušek izključno modernist ter označuje svoja dela kot »samolizražujoča«. Veliko razbarjenja je vzbudil s simboličnimi pokrajinami, kakor jih posebno jasno predočujeta njegovi deli »Up« in »Strupe«, ki sta vzbudili največ vznemirjenja med kritiki, gledalci pa vsiljujeta občudovanje in strah. Komercialni slikarji in konvencionalisti so ga, kajpada, obsojali.

Iz vseh Peruškovih del odseva hrepenenje, da pove umetnik nekaj novega, še nikdar povedanega in sicer samo to, kar čuti sam. Ob Peruškovih slikah ne dobiš tistega mučnega vtisa, ki ga dajejo drugi umetniki skrajno modernega kova. On podaja čustva v umiljivem vpadabljanju in ne na kričeč način, čeprav uporablja zelo nasičene barve, ki pa se spajajo v živo in prijetno celoto. Komplementarne barve zlije na platnu v skladne skupine, tako da vzlic morebitni neumljivosti vzbujajo zadovoljstvo.

Največje dosedanje Peruškovo delo je že imenovana »Moč narave«. Iz črnomodrega polja tega platna se proti središču osredotočujejo svetlejši, a še hujski prameni modrega, rumenega in zelenega sestava Svetle barve skušajo v premih črtah razbliniti temne oblake, ki iz njih švigajo strele. V sredini na vrhu pa trepeče skupina ljudi s križem. Slika ni po želji očesa; dejali bi, da je zoprna. Perušek je po življenjskem nazoru pesimist, kaj čudo tedaj, da je povedal s tem delom vso resnico, kako brezobzirno in surovo je življenje. Človeka samega je naslikal kot malenkostno igračo, ki je še toliko bolj malenkostna, ker je igračka lastnih strasti, ki pa se vendar vpogiba pod črnim križem.

»Vihar« smatrajo za njegovo najboljšo delo. Tudi to je bilo na zadnji razstavi Marguerite B. Williams, ona najostrejših kritičark, pravi o Perušku:

»Tu je mož, ki se je drzno odcepil od konvencionalnega pokrajinskega slikanja. Nekaj melodramatičnega je morda v tej študiji, kakor tudi v študiji »Moč narave«, a ljubečastnejše je in silnejše, zato pa tudi boljše umetniško delo.«

Po platnu se v čudni kombinaciji barv podede sence nad razburkanimi valovi, ki se dvigajo in padajo kakor razdivjane zverine. Sredi vihere in strel preži krvoločna ujeta v komaj vidnih impresivnih potezah. Skroz vso vihero fantomov pa sije resigniran obraz z motnimi in žalostnimi očmi.

Največ komentarjev in razdvojenih mnenj sta povzročili manjši ekspresionistični Pe-

Karikatura H. G. Peruška.

stavljenih v Chicagu, na galeriji čikaške univerze, v »Art Institutu« ter po raznih saloni. Dela so bila na razstavi tudi v New Yorku in po drugih mestih.

Kakih pet let nazaj je nastopil prevrat v razvoju Peruška kot umetnika. Od naturalizma se je podal v abstraktno in ekspresionistično upodabljanje, s čimer si je pridobil veliko občudovalcev in prav tako tudi precejšnje število nasprotnikov. Postal je predsednik Zveze čikaških umetnikov in tudi član svetovne organizacije umetnikov »Bleeding Hearts«, čije član je izmed Jugoslovenov menda samo Meštrovič. Predsed-

ruškovi deli »Sestrice astrec in »Kompozicija«. V delu »Sestrice astrec« se odlikuje mojsteraka kombinacija barv. Vse se spaja, vse valovi v smeri proti središču in ima vzlic hladnosti nekako enotnost, da ja očesu samo to, kar je v sredini. Kritiki so označili to sliko za najbolj priljubljeno delo Peruška.

»Kompozicija« pa je najbolj značilno delo abstraktnega slikarja. Komplementarne barve dvigajo temne naslage simboličnega skalojva — mrtve snovi k nebu, ki si je veličastno razprostrlo oblake, da zapirajo velikom pot. Obupen vtis puščajo že barve te slike, ne glede na to, kaj predstavlja, a neprijeten vtis je umetnik zatrl s ploskimi barvami vegetacije, ki poganja od vznožja in daje sliki življenje, kakor ga daje svetu organska snov — človek sam.

Opisane slike predstavljajo samo majhen del Peruškovih slik v olju. Eno najnovejših in zelo znamenitih del je poleg teh »Križna gora«, ki jo je umetnik izdelal po spominih, vendar pa tudi to simbolično

Sila prijetni so Peruškovi akvareli. Tu se žele pokaže mojstra v skladanju barv. Posluži se cele armade najrazličnejših barv, zelo nasičenih, vendar v tolikem skladu, da prepričajo slednjega skeptika. Ni čudno, da piše glede na njegove barve znana kritičarka Katherine Davis v »Art World« sledeče:

»Najbolj prikupljive na Peruškovih slikah so njegove barve. Rabi jih skoro brez števila, toda spajati jih ume tako, da dosledno prinaša najbolj harmoničen učinek. Svoje barve jemlje iz narave; čiste so in niso nikdar spojene radi fantastičnosti.«

★

Ker je Perušek v domovini neznan, bo ta opis sprejet nemara kot neverjetno preseñenje. Ni čuda, saj so celo ameriški Slovenci do zadnjih dni zelo malo poznali Peruška. Ali umetnostni magazini, revije in časniki prinašajo vedno več člankov o njem z reprodukcijami njegovih del. F. M. Lyndon pravi v reviji »Christian Family«, v dolgi, s Peruškovimi deli ilustrirani razpravi sledeče:

»Reprodukcije Peruškovih pokrajin nude samo boren vtis o delikatnosti in mogočnosti barv, ki odlikujejo njegova dela. Perušek je eden najboljših umetnikov v Ameriki.«

»The Art World«, tedenska umetniška revija, ki jo izdaja »Chicago Post«, pa piše v uvodniku:

»Po našem prepričanju on (Perušek) kot modernističen slikar nima v Chicagu in morda tudi v vsej Ameriki nobenega sovratnika.«

Kriza na knjižnem trgu.

Mimo neprestanih drugih kriz imamo pri nas že dalje časa krizo na knjižnem trgu, ki jo javnost manj občuti nego založniki in pisatelji. Mislili bi torej, da ta kriza v primeri z drugimi ni važna. In vendar je to kriza slovenske knjige, a s tem pa tudi kriza kulture, ker je knjiga glavna stvariteljica, glasnica in razširjevalka kulture. Ta kriza traja pri nas že precej dolgo — še iz predvojne dobe. Edini svetlejši trenutek v tej borbi slovenske knjige za njen obstoj le bil čas od l. 1918 do 1922. ko je denar izgubil na vrednosti, ko ga je bilo skoraj preveč in je tudi naš srednji stan mogel položiti svoj delež na oltar slovenske knjige. Pospešilo le ta kulturni oddih tudi tedanje splošno narodno in kulturno navdušenje, ki je nastalo po prestani svetovni vojni. Potem pa so nastala trda resna leta in zanimanje za knjigo je popustilo.

Ne samo pri nas, tudi drugod. Zato se je k temu vprašanju oglasil v češki reviji »Naša doba« Fr. Laichter, vodja

velikega Laichterjevega založništva v Pragi. Na podlagi obširnega materijala z evropskega knjižnega trga je Laichter poljansil sedanji položaj, ki kaže, da zanimanje za lepo knjigo vedno bolj pada. Kot vzrok navaja sledeča dejstva:

1. Oni stan, ki je bil glavni častitelj, odjemalec in čitatelj lepe knjige, je proletariziran. To je inteligenca srednjega stanu. Učitelji, profesorji, uradniki itd. životarijo danes v takih razmerah, da jim ne preostaja denarja za knjige. Skrb za vsakdanji kruh ubija v njih kulturne zahteve. Kmet in delavec sta že prej le malo prišla v poštev kot konsumenta knjige. V sedanjem času se ni dosti izpremenilo, ker se tudi njima razmere niso izboljšale; obadva zajemata svojo duševno hrano iz časopisja in knjižnic. Knjižni trg pa potrebuje stalnih kupcev, ki jim je knjiga v domači knjižnici življenjska in družinska potreba.

2. Na mesto predvojne inteligence je nastopila lažikultura s svojimi hipermodernimi zabavami. Ta družba ne potre-

buje več knjige, ker ne veruje v duševnost in moralno odgovornost, zato zapravlja svoj s špekulacijami in konjunkturami pridobljeni denar na najbolj lehkomišelnih načine in vabi za seboj posebno mladino, ki išče zabave v istem svetu in ne najde ne časa ne denarja, ne zanimanja za lepo knjigo.

3. Poleg lažikulture, ki se prodaja danes po raznih zabavnih lokalih in sploh v modernem svetu, so izpodrinili lepo knjigo povojni knjižni spekulanti, ki so se kot paraziti uvrstili med založnike. Le tem je književnost postala samo plantaža, iz katere skušajo dobiti kar največ dobička, zato ne zalagajo dobrih literarnih del, ampak samo to, kar gre dobro v denar, ne oziraje se na to, da ubijajo s tem smisel za lepo knjigo.

To so torej po Laichterjevih mislih trije glavni vzroki, ki onemogočujejo, da bi dobri založniki mogli razviti svojo podjetnost. Založnik je posredovalec med pisateljem in občinstvom. Ako založnik knjige ne proda, ne more izdajati novih in pisatelji ne morejo priti z novimi deli na dan. S tem pa se ubija tudi pisateljem veselje do dela. Namesto dobrih del preplavijo knjižni trg izdelki slabše vrste, ki najdejo svoje odjemalce med mladino in nižjimi sloji, s čimer jim pokvarijo okus in smisel za lepo knjigo. Na ta način pa tudi uničijo smisel za višje duševno življenje. Kriza na knjižnem trgu postaja kriza kulture.

★

Posredovalec med založnikom in občinstvom je knjigar. Tudi v tem oziru vidi Laichter veliko nevarnost za splošno prosveto. Največ škode napravijo slabi knjigarnarji, ki prodajajo slabo literarno blago in gledajo na svoj poklic samo s trgovskega stališča. Knjigarnarji bi morali biti svojim odjemalcem svetovalci pri nakupu knjig, morali bi imeti v zalogi le dobre, vredne knjige in bi morali biti propagatorji lepe literature. Njihova tehtna beseda, izvirajoča iz navdušenja do kulturnega dela in iz ljubezni do lepe knjige, bi pridobila dobremu domačemu slovstvu novih čitateljev in odjemalcev. Vsako manjše mesto bi moralo imeti takega kulturno delavnega knjigarnarja, propagatorja dobre literature. V današnjem času, ko se radi materijskih razmer, športa, kina in sploh modernega življenja, število čitateljev čim dalje bolj krči, bi bilo takih knjigarnarjev treba še bolj kot kdaj po-

prej. Razume se, da bi morali to biti res knjigarnarji iz poklica in navdušeni agitatorji za dobro stvar. O tem vprašanju se je razvila na Češkem cela javna debata, h kateri so se oglasili razni pisatelji in kritiki kakor Vodak, Sova, Stašek, Krejčí i. dr. Dejstvo je, da je razprodana nova knjiga dandanes redkost in da je prodaja knjig v zbirkah po več zvezkov s 70 do 50 odstotki popusta dokaz prenapolnjenega knjižnega trga, ki mu manjka stalnih odjemalcev. Založništva čim dalje težje izhajajo in čim dalje manj izdajajo. Gotovo je, da je še več drugih vzrokov n. pr. moderna nervoznost, pomanjkanje časa, boj za obstanek, časovni dogodki itd.

Ako že češki založniki pišejo o krizi na knjižnem trgu, kaj naj rečemo pri nas. Vzroki so isti in k vsemu prihaja še to, da nas je le poldrugi milijon. Izven Slovenije slovenska knjiga nima odjemalcev. Ko bi jih imela vsaj v Sloveniji! Toda pri sedanjih razmerah je postala knjiga skoraj luksuz, kljub temu, da so knjigarne znižale cene knjigam. Slovenska knjiga ima premalo stalnih odjemalcev. Le malo je ljudi, ki smatrajo domačo knjižnico za duševno potrebo in še med temi jih je mnogo, ki si tega ne morejo privoščiti. Naš knjižni trg celo letos o božiču ni mogel zaznamovati posebnih uspehov.

Naravno je, da pri založnikih celi predali rokopisov čakajo svojega odrešenja. Dokler ne bo naš srednji stan rešen težkih gmotnih skrbi, toliko časa ni upati na izboljšanje. Ako vkljub temu ni nastal na našem knjižnem trgu še popoln zastoj, je to pripisovati le veliki ljubezni do lepe knjige, ki živi še v naši mladini, inteligenci, pa tudi v nižjih slojih. Dolžnost vseh je gojiti to ljubezen še nadalje, vzbujati zanimanje za čitanje in širiti slovensko knjigo kot glavno nositeljico naše kulture in višjega duševnega življenja. »Tiskovna zadruga« s svojimi zbirkami, »Jugoslovenska Matiča« s svojo književno tombolo, »Vodnikova družba« s svojimi knjigami vrše veliko kulturno delo s tem da omogočujejo tudi manj premožnim ljudem, da dobe knjigo v svojo hišo. Tudi pri nas manjka takih dobrih knjigarjev in agitatorjev za dobro knjigo. Naj zato smatra vsak za svojo dolžnost da dela na tem polju, kajti le narod ki zna ceniti svojo lepo knjigo, more govoriti o kulturi. In mi hočemo biti kulturni narod. L. L.

*Kako je vstal faraon iz groba
Camille Flammarion*

Odprli so 3300 let staro rakev.

Vsi so umolknili. Ginjeni obrazi so ostrmeli, dihanje je postalo tišje in te- sneje, srca so nepravilno utripala — ko je nad mrtvaškim prtom sklonjeni poznavalec starega egiptovskega jezika prečital z neuničljivimi znamenji zapi- sano ime Sesostrisa, kralja bogov in ljudi, faraona, Mojzesovega sodobnika,

Soha Egiptčana.

ki je tritisoč tri sto let spal v tej grob- nici svoje zadnje spanje. Že na lesenem pokrovu kraljeve rakeve je odkrivatelj razvozljaj njegovo ime; znamenja na prtu so razblinila zadnji dvom.

Nato je bil mrtvaški prt previdno odstranjen. Pod njim je počivalo v ši- rok platneni pas zavito truplo. Ko je bil tudi ta pas odvit, se je pokazal drugi mrtvaški prt, pod njim sta bili dve vrsti podložka, nato pa je sledil še kos plat- na, ki je bil položen od glave do nog. Sedaj so se začrtale telesne oblike ve- likega in krepkega človeka, na platnu pa se je razločevala približno meter dolga slika boginje Monit. Izdelana je bila z rdečo in črno barvo. Ko so snell tudi ta ovoj, se še ni pokazalo truplo starega osvojevalca sveta; bilo je za- vito v nežne tkanine, napuščene s so- kom cedre in mirhe ter z različnimi di- šavami, ki so jih rabili pri balzamiranju trupel. Ko so odstranili tudi zadnje oblačilo, so ugledale naše oči njega, ju- naka thebskega, karnakškega in luxor- skega, junaka iz Ramessea in Tanida.

Zunanost Mojzesovega sodobnika.

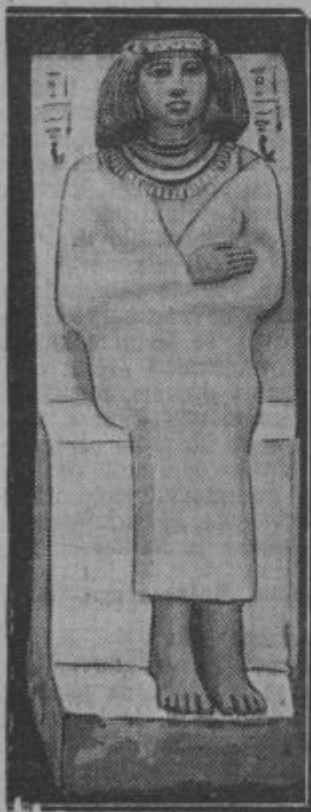
Nepozabna slika!

Bil je že zdavnaj, zdavnaj mrtev, ali človeku se je zdelo, da je umrl še ne- davno. Zdelo se je, da bi to telo vzre- petalo kakor mrlič v dvoranah za raz- telesenje, če jim napeljejo na vrat in na noge električni tok... Spoznali smo ga, kakršen je bil na kipih, ki so kljubovali zobu dolgih stoletij; bil je velik in vzvi- šen v molčanju smrti. Glava mu je bila podaljšana in majhna v primeri z živo- tom. Lobanja je bila na temenu popol- noma gola, na sencih so ostali redki lasje, zadaj za vratom pa so bili lasje nenavadno gosti in kodrasti ter dolgi kakih pet centimetrov. Čelo je bilo niz-

ko, na sencih vdolbeno; kosti na obrazu štrleče, ušesa okrogla in prozorna, čeljusti močne in krepke, brada vpognjena navzgor.

Usta niso bila dosti razcepljena. Obrobljale so jih tolste in mesene ustnice. Za njimi je bilo videti nekoliko zob, ki so bili sicer malce skrhani, vendar pa beli in nekoč skrbno negovani. Faraon se je za življenja bril; brki so mu izrasli šele po smrti, prav tako tudi goste kocine na bradi. Koža je bila rumena kot zemlja in je kazala črne poge.

Ostalo truplo je bilo ohranjeno enako dobro kot glava, vendar pa se je kraljeva vnanjost močno izpremenila. Prsi so kazale mogočne kosti in visoka ramena; roke so bile prekrizane čez prsi, prsti pa fini in še vedno rožnati

Portretni kip Egipčanke.

Faraon — bog starih Egipčanov.

To je torej ta ponosni faraon, ki mu je bilo treba samo migniti s prstom, pa so njegovi vojščaki trpinčili ali usmrtili tisoče podložnikov; to je mogotec, s katerim so smeli ljudje govoriti samo na kolenih, ki se je imenoval božjega sina ali si je nadeval ime samega boga in ki ga stare slike predstavljajo sredi med dvema bogovoma, ko mu podložniki izkazujejo božanske časti. Zdi se nam, da še iz mrtvaških prtov deli ukaze po svoji cesarski volji in pričakuje, da pridejo ljudje in padejo na tla pred njim. Ko se je kralj nad kralji po svojih zmagah ponosno vračal v Thebe — po zmagah nad Etiopi, Hittiji, nad davno izumrlimi narodi z obrežja Sredozemskega morja in iz Azije; ko so pred njegovim zmago slavljem sprehtom troble fanfare na čast njemu, ki so ga obdajali princi in veliki duhovni, vihteč kadilnice z iztočnimi dišavami — je pač prezirljivo in ravnodušno opazoval raz svoj zlati voz milijonsko množico, ki ga je hrupno pozdravljala ob zmago slavni vrnitvi.

Slava davnega Egipta.

Ožgane thebske planjave in nilske obale so bile obljudene s prebivalstvom, ki je bivalo tako na gosto kakor klasje na polju. Kamorkoli je segal kralju pogled, povsod so bili njegovi podložniki in sužnji. Samo ob prazničnih dneh, ko je korakal v hram svojega očeta, boga Ammon-Rà, ali ko je šel pod stebrovjem palače, kjer ga je čakal harem novih lepotic, je mogla natlačena in nestrpna množica videti svojega živega boga in mu izkazati božanske časti. Ni imel želje, ki ne bi veljala kot ukaz, ni ga bilo ukaza, ki ga ne bi izvršili. Nad vsemi je imel popolno pravico življenja in smrti.

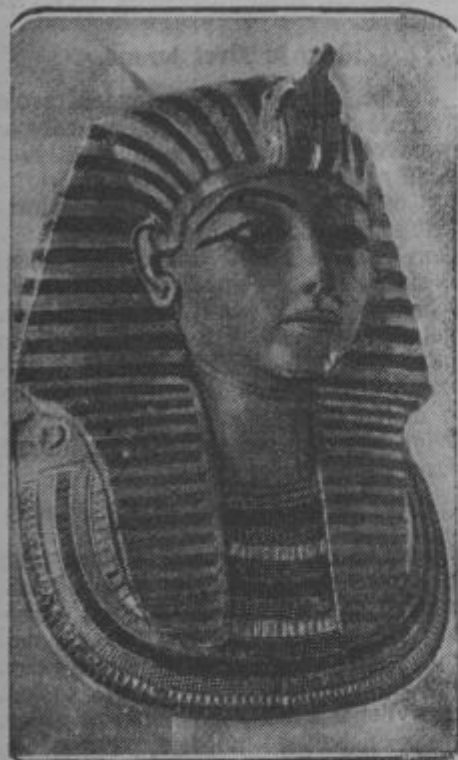
Egipt je za njegovih časov blestel v slavi. Sesostris ali Ramses II. je spadal k 19. dinastiji egiptovskih kraljev: 18 kraljevih dinastij je vladalo pred njim od časa Menesa, ki je bil ustanovitelj Memfide Thebe so postale glavno mesto stoprav za vladanja 16. dinastije. Več ko tri tisoč let je preteklo med Menesom in Sesostrisom. Tri tisoč tri sto let med Sesostrisom in nami. In zgodovina Francije se je začela pred tisoč štiri sto leti. In vendar pravimo, da je Francija stara dežela.

V času tega faraona, ki je ležal razgaljen pred nami, so že stale piramide,

od barvila, ki ga je uporabljal pri toaleti. Meso se je povsem posušilo.

Nato so mumijo dvignili, odnesli in položili v bulakski muzej. Kasneje so jo prenesli v Pariz, kamor je že prej dospel znameniti obelisk iz te dobe.

ki sta jih zgradila Cheops in Chiafer; stale so sfinge v Ghizu in Memphidi; stalo je staro glavno in sveto mesto Abydos, stali so Memnovi stebri, ki so dajali ob solnčnem vzhodu posebne zvoke — stala so vsa druga dela ble-

Zlata maska, ki so z njo pokrili obrč mrtvemu faraonu Tut-ank-amonu.

steče omike, bogovlade in kraljevine, ki so bila ustvarjena v dobi stare in srednje dinastije. Thebe so bile razmeroma mlado mesto, vendar pa se je prav na njih očitoval ves napredek egipčanske izomike.

Razkošje faraonove prestolice.

Pod Sesostrisom je dospel napredek na višek. Vplivi jutrovske dežela, vplivi, ki so jih prinašale azijske žene, so se pojavljali vedno bolj. Ravnodušnost in hladna nasičenost Egipčanov je jela vzplamtovati v žgoči in divji pohoti orientalske poltnosti.

V palačah, ki so jih podpirali marmorni stebri in ki so bile polne divnih, z različnimi zlatimi okrasi in dragulji ozaljšanih slik, so vodoskoki rosili hladno roso in hkrati z vonjem cvetlic osveževali težko toploto teh od solnca

preveč ljubljenih krajev; pod marmornim stebrovjem so peli ekzotični ptiči; opojne dišave so se razlivale v zraku in prodirale v notranje sobane, kjer so se bočili razkošni naslonjači in kožuhočinasti divani, ki so jih obdajale divne preproge in gobelini. Odtod so često plavali čez Nil zvoki harf, mandolin in gitar, ki so na nje prebirale mlade, nagorpe deklice. In ti zvoki so poletavali daleč v brezbrežno neskončnost kakor tajnostno zvonjenje, vabeče k uram razkošne ljubezni.

V mestu mrtvih.

Na desnem nilskem obrežju, pod vratni Theb, so se razprostirale krasne palače Karnaka in Luxorja, medtem ko je na levem ležalo mesto mrtvih. To mesto je bilo bolj obljudeno, ko mesto živih, zakaj ves Egipt je bil neizmerno, pravljico in divno pokopališče. Vsakega mrliča — celo iz suženjskega rodu — so balzamirali za bodoče življenje. Tisoče sfing je kazalo pot iz Karnaka v Luxor. Karnaska palača je štela 134 stebrov; nekateri so imeli tako velike glavice, da je lahko stalo na nji sto ljudi. Dvanajst stebrov je bilo visokih 20 metrov. Stebrišče je bilo podobno lesenemu gozdu; svetloba je padala vani v poševnih žarkih, razdeljena, skrivnostna, posebna. Pestre slike na stebrih so oživljale ogromno, tiho dvorano. Glavni vhod je imel s čistim zlatom prevlečene duri. Od tod so se razprostirale krasne, sijajno ozaljšane dvorane, ki so bile podaljšane pod hribovje, iztesane iz velikih pečm in v podzemni tišini še bolj skrivnostne. V teh dvoranah so bivali čudni ljudje, ki niso nikdar prihajali na dan; vse življenje so imeli opravka z mrličmi. Oddelek za maziljene mrličje je bil zaprt s kamenitimi vratni, ki so bila zapečateni s posvečenim voskom, da bi bili mrlič varni pred pohotneži in pred razkrojevalnimi vplivi zraka, zakaj slednji mrlič je moral čakati cel in neoskrnjen, da so ga duhovni poslali čez prag novega življenja.

Balzamiranje mrličev.

Egipčani so imeli vero, ki je učila, da je duša odvisna od telesa in da ostane odvisna tudi po smrti, ko se je ločila od telesa. V stikih s telesom je tudi pozneje, ko se je zopet vtelesila in čuti sleherni pohabljenje ali razpad prejšnjega trupla. Telo mora ostati celo in nepoškodovano, da uživa duša

popoln mir in pokoj. Ni se tedaj čuditi, če so v starem Egiptu posvečali mrličem toliko skrbi in ako so živi ljudje smatrali za svojo največjo dolžnost, da poskrbe za nepoškodovanost mrličev.

Če odpremo sarkofag, ki ga po mnenju egiptovskih duhovnov ne bi smel odpreti noben smrtnik, ostrmimo nad neizrecno skrbjo in natančnostjo, s katero so v starem Egiptu balzamirali mrliče, jih oblačili, lepoticili, obdajali z amuleti in spominki, polagali v tri krste, vse ozaljšane, polne napisov in slik, ki se tičejo prejšnjega in bodočega življenja.

V podzemskem mestu so delali noč in dan ljudje, ki jim je bilo poverjeno maziljenje mrličev. Nadzorovali so jih pogrebni duhovniki, ki so bili ogrnjeni s panterjevo kožo, na glavah pa so nosili šakalovo masko. Mrliče so mazilili po njih kasti in bogastvu. Pogrebni obredi kralja in kraljice so bili, kakor nam pričajo stare slikč, na moč slikoviti in razkošni.

Slikarji, zlatarji in lasuljarji so pripravili balzamirana trupla kakor za ženitovanjsko slavnost. Ženske so polagali tako, da je bila ohranjena njih sramežljivost; zato so celo pred skrivnostjo groba skrivale svoje dražesti.

Mlada mati, ki so jo našli v thebskem grobišču, je stiskala k prsim mumijo novorojenega dečka.

Mumijam so poslikali nohte, pozlatili prsi, spletli lase. Ta natančna skrb je imela tudi senčne strani; že za Ramsesovih časov so se sorodniki često obotavljali izročiti trupla mladih žena v roke črnih mož, ki so opravljali balzamiranje in ki med njimi niso bili redki pohotneži, naslajajoči se na telesih lepotic.

Kako je živel faraon.

Zdi se, da je Ramses razdelil svoje življenje na dve polovici: na zabavo in slavo; ves čas, kar je živel na svetu, je praznil obe omamljivi čaši.

V njegovem haremu so bile najrazličnejše lepoticice iz Afrike in Azije; v njem je živele 170 otrok, med njimi 69 sinov. Zdi se celo, da le imel otroka z lastno hčerjo, zakaj faraonu je bilo tudi to dovoljeno. Vse, kar je storil, so takoj zabeležili pisarji, slikarji in kiparji. V palači Midenet-Abua vidimo še dandanašnji sliko njegove ljubice v Evini obleki, pred njo pa stoji kralj. Vzor javne nrvnosti.

Doba pomehkuženja.

Vendar pa je prenegli vzrast mest in omike povzročil že prav kmalu splošno nazadovanje in upadek. Poltenost je pomehkužila egiptovske moготce, dasi jih je na drugi strani odvrnila od še hušje nenravnosti: spolnega življenja z istim spolom, ki se je razpaslo nekoliko pozneje. Faraonovo glavno mesto ni bilo samo skrivnostno mesto mrtvih in duhovščine, ampak tudi razkošno mesto vojščakov, trgovcev in zabavišč. Niti Rima in Pariza ni mogoče primerjati s sliko Theb in Nila v Mojzesovem času.

Faraon, ki smo ga videli vstati iz groba, je bil oni faraon, ki mu je pobegnilo šeststotisoč Židov, ki jih je bil izgnal kot sužnje v gessensko deželo, da bi ondi pod nadzorstvom njegovih valpetov zgradili Ramsesovo mesto ob Nilu. Ko se je bil naveličal vlade, jo je izročil še za življenja svojemu nasledniku.

Doba, ki nam jo vzbujajo ti ostanki, je štiri sto let starejša od Jeruzalema in Davida, kralj Sesostris je živel sedemsto let pred ustanovitvijo Rima.

In vendar je že v tisti davni dobi kipelobujno življenje: polledelci so polnili svoje shrambe s pridelki, vojaki so rušili osvojena mesta, duhovni-

ki so služili službe božje, učenjaki proučevali narodo, stavbeniki zidali palače, lahkožive punčare so vabile moške v svoj objem. ladje so plule po rekah in po morju in življenje je v svojih najraznovrstnejših oblikah oživljalo mesta in vršelo nad Egiptom kakor v čebelnem ulju.

★

V tistih časih je bilo v naših krajih vse divje. Neskončni gozdovi so se razprostirali tam, kjer so danes cve-

toča mesta in dobro obdelana polja. Po tisočletjih se je omika preselila iz Egipta v Evropo. Sedaj teče pri nas ona ista bujna reka življenja, kot je tekla nekoč v Egiptu, kjer leže na mestu nekdanjih mest puščave, koder rjovejo levi in šakali... Ali se bo naša omika nekoč zopet preselila kam drugam? In bo pri nas tako pusto kot je zdaj v Egiptu?

Kdo ve?

Dobo stare egiptovske slave so preživele Sfinže...

Ameriške sence.

Izdajatelj revije »American Mercury« Mencken, je velik ameriški satirik. Najrajši biča domačo družbo na ta način, da zbira citate, zlasti iz inseratov, ki jih prinašajo dnevniki. Pametnemu človeku zadostujejo te izbrane neumnosti za celo knjigo. Te drobtine pa pričajo, koliko teme je v deželi »vobode in civilizacijskega napredka. Menckenove citate navajamo po češki reviji »Přítomnost«.

Racionalizacija v poljedelstvu.

J. G. Sterchi v državi Georgia je povečal dnevno količino mleka, ki ga dajejo njegove molzne krave, za celo četrtino, ker jim je igral eno uro na dan z gramofonom. Izumitelj pravi, da bo naredil poseben ribnik z zlatimi ribami, da bi bile njegove krave še bolj zadovoljne z življenjem in bi dajale še več mleka.

Ameriški patriotizem.

Pri banketu v Pleasantonski trgovski zbornici je poročal R. S. Leavitt, ki se

je pravkar vrnil iz Washingtona, o svojem potovanju in o zanimivih vtisih. Tako se je oglasil tudi v Beli hiši, kjer mu je prezident Zedinjenih držav stisnil roko. Po njegovem poročilu so navzoči z navdušenjem sprejeli predlog, da se Mr. Leavitt postavi pri vratih dvorane, ko bodo udeleženci odhajali z banketa in da dovoli vsakemu stisniti roko, ki se je dotaknila v Washingtonu roke prezidenta Zedinjenih držav.

Metodistične pridige.

Na metodistični baziliki v Knoxville v Tennessee je bila napovedana sledeča pridiga:

Kako odhaja Bog zvečer v posteljo.

Inserat.

Iz časnika Union, ki izhaja v San Diego (Kalifornija):

Jezus Kristus je bil križan.

Nekateri pravijo, da je bil največji božji dar. Darove, ki vsakogar zadovolje, pa dobavlja Ameriška družba za pohištvo.

Nizke cene.

Obiščite nas.

Kako vabi rabin vernike v tempelj.

Washingtonski list Star je obelodanil nastopni inserat:

Sinagoga.

Šesta avenuja. Ob 8. uri zvečer.
Predmet pridige: 6% obresti.
Morala: trgovska.

Spominska svečanost.

Posmrtno spominsko svečanost je priredil v Los Angelesu Breakfast Club v spomin Elizabeti Greisovi, znani 18 letni kobili, ki je umrla za vnetjem pljuč in čije lastnik je bil veleposestnik W. W. Mines, znani konjerejec. Stopenjdeset klubovih članov, med katerimi smo videli odlične osebnosti iz trgovskega in družabnega sveta v Los Angelesu, je stalo s sklonjenimi glavami, ko je predsednik ves ginjen govoril o pokojni kobili.

Kako izganjajo hudiča.

»Chicago Tribune« poroča: Čudne reči se gode v kapeli sv. Jožefa v milwaukeeški bolnici.

Po maši se je pričelo izganjanje hudiča. Ženi, ki ne zna latinski, so se stavila latinska vprašanja:

»Kdo ste?«

»Belcebub«, se je glasil odgovor iz ženskega grla. Zvenel je globoko in moško.

»Kako ste prišli v to žensko?«

»Ker je preklinjala.«

»Kedaj jo boste zapustili?«

»Ob dveh.«

Nato je duhovnik bral molitve. Žena je jela vpiti: »Pošljite me v kako osebo ali kamorkoli na zemljo, ne pošiljajte pa me nazaj v peklo.«

Ob dveh — šest ur po obredu — ni bilo opaziti na ženi nikake izpremembe. Menih pater Justin je nagovoril hudiča:

»Vi ste prokleti lažnjivec, Belcebub. Še vedno tičite v tej ženski.«

Ob pol šestih se je zdelo, da se je žena popravila, kakor da bi bila prebila kako bolezen. Patri so jo izpraševali.

»Veste, kje ste?« je vprašal oče Teofil.

Žena je odvrnila s svojim naravnim glasom:

»V cerkvi sem.«

Na vprašanje, ali ve, čemu je tam, je odgovorila: »Ne morem se spomniti, kako sem zašla semkaj.«

Nato so jo odpeljali v bolniško sobo. Stotine in stotine ljudi trka na vrata bolnice, da bi jo videli, vendar pa ni vstop nikomur dovoljen.

Služba in delo.

Inserat v «Los Angeles Times»:

Išče se

mož, ki bi izdelal motor za novi aeroplan, kateri se bo dvignil naravnost v višino. Mora imeti potrebna finančna sredstva in mora verovati v Boga. Ponudbe Gus. Reschke, 480. L. A.

Kaj bi delal dandanes Jezus Kristus.

Dr. Burris A. Jenkins, pastor cerkve v Kansas City na Linwoodskem Boulevardu, je izjavil:

Če bi Kristusu prišel v naših dneh na svet, bi bil ali glavni urednik velikega dnevnika ali bi vodil kak filmski koncert ali pa bi bil šef največje radijeve postaje v naši domovini.

Nova stenografija.

Miss Dearboarg v Chicagu je izumela popolnoma novo stenografijo, ki uporablja navadne črke, ne pa posebnih, umetnih znamenj, kakor veljajo v vseh dosedanjih sistemih. Načelo novega izuma je krajšanje besed, tako da ostane od vsake le nekaj črk. Vseučiliški jezikoslovci so nudili izumiteljici strokovno pomoč. Metoda je izdelana povsem znanstveno; vsaka beseda angleškega jezika se skrči na dve do tri črke in se vendar ne bo zamenjala z drugo besedo. Prednosti tega sistema so jasne. Nikomur se ni treba učiti na pamet velike množice popolnoma novih znakov, ki nadomeščajo v sedanji stenografiji navadne črke. Namesto tega piše človek s starimi, od šolske klopi znanimi črkami. Nov sistem omogoča tudi uporabo pisalnega stroja. Stenogram, najslabši je napisan s peresom, svinčnikom ali pisalnim strojem, bo lahko prečital vsak, kdor pozna sistem. To pa pri dosedanjih sistemih skoraj ni mogoče, saj niso izključeni slučajni, da ne more napisanega razvozljati niti sam pisec. Seveda ne more nova stenografija tekmovati v hitrosti s t. zv. »parlamentarno stenografijo«, zato pa je jako pripravna za trgovce, dijakke, časnikarje, učitelje in pod. Šele zdaj bo postala stenografija resnično priljubljena in pomembna tudi za širše kroge.

Iz korespondence A. Aškerc.

Anton Aškerc je bil močna, pa zelo strastna natura. Kakor je strastno zagovarjal svoje ideje, prav tako je strastno pobijal nasprotnike. Grešil pa je tudi on; preveč je po današnjem naziranju ljubil svojo lastno osebo in je bil včasih — čeprav največji nasprotnik dogme — sam prevelik dogmatik.

Krivo so bile tudi razmere; nastopila je moderna in Aškerc je bil prestar zanjo. Da pa bomo Aškercu, ki je kljub vsem slabostim ena najizrazitejših slovenskih osebnosti, bolj spoznali, naj poznamemo nekoliko značilnejših potez iz njegovih pisem.

Ob priliki, ko je izšla v »Slovanu« 1904 kritika njegovega »Zlatoroga«, ki pa je bila pravična, če to ne, pa vsaj dostojna, se je Aškerc strašno raztogotil. Pisal je 19. maja 1904 dr. Turnerju: »Slovan« (lucus a non lucendo) se je pokazal v oceni mojega »Zlatoroga« figa-moža. Urednik ga je bil dal v recenzijo nekemu gigerlu, ki se je norca delal iz »Zlatoroga«. Sapientni sat. Jaz pa sem napisal na »Slovana« »Retours«, pa mirna Bosna. Dr. Josipu Vošnjaku pa je pisal dne 11. marca 1904: »O Baumbachovem »Zlatorogu« je pisal (kritik) zato, da bi čitatelje odvratal od slovenskega (mojega) »Zlatoroga«. Man merkt die Absicht — und — lacht dazu. O, Vi ne poznate tukajšnjih razmer! Beatus ille, qui procul Ljubljanac. Tudi prof. Strekelj se mu je zelo zameril. O sporu piše Aškerc prijatelju Turnerju 15. decembra 1906: »Te dni je dobil mestni arhiv zadnji zvezek (8. in 4. snopiš) »Casopisa za zgodovino in narodopis« kot dolžnostni eksemplar. Med abonenti ne čitaš več mojega imena in ga ne boš več čital. Aboniral sem se bil na vaš časopis ročno, ko je začel izhajati, ker sem se veselil, da se je začelo tudi na Slov. Staj. duševno delati. Ko pa sem bil prejel letošnji 1. in 2. snopiš, sem plačal naročnino in povedal na šeko, da mi časopisa ne smejo več pošiljati, ako ima namreč Vaše zgod. društvo tudi v programu, smešiti pred svetom v svojem organu svobodomiselnih slov. pisateljev. Na strani 63. imenovanega zveška me je hotel nasešiti neomfkan prof. Strekelj v članku 28. Žiše, ker postavil besedico prvi pod ušescat »prvic«. Kdaj pa sem se jaz sam klasificiral za prvega slov. poeta? To je impertinenca, ki se ne da opravičiti. Strekelj je bil napedel rajnega In tudi sedaj misli učenjak Strekelj, da sme kot vseučiliški profesor svoje kvedraste škornje brisati ob meni, ko mu nikdar ničesar storil nisem. Po leti sem hotel to breztaktnost

Strekljevo in urednika Casopisovega ožigosati javno v Narodu, pa tega zaradi Tehe, ki si predsednik društva, nisem storil.

Ni dosti, da moram prenašati dan na dan napade fanatičnih kranjskih popov, — zdaj bi moral pa še trpeti, da me slov. učenjak ironizuje v znanstveni reviji, namenjeni slov. štajercem. Preneumno. Ne zameri, da Te dolgočasim s takimi lapaljami, pa kdor živi med Slovenci, mora biti pripravljen na vse.

O znanem slovenskem pisatelju je pisal 23. januarja 1908 dr. Turnerju: »Imena tistega »pisatelja«, o katerem si mi pisal, ne zapišem rad. Jaz njegovih spisov že osem let ne čitam več, niti jih ne kupujem, ker s pamfletisti in podobnimi subjekti ne maram ničesar opraviti imeti. Vem o njem samo toliko, kolikor izvem iz kritik. Mož zame sploh ne eksistira! Sicer je pa še drugih ljudi zelo veliko, ki ga ne marajo čitati.«

Drastično je pa sodil o slov. žurnalistih v pismu Turnerju dne 11. dec. 1906 tako-le: »Vse napreduje, samo naši žurnalisti so ostali — po večini! — stari zaspapci in nevedneži napram domači literaturi. Po tedne in tedne moraš čakati, predno ti izkaže tak veliki gospod redakteur posebno milost, da lakonično omeni tvoje knjige, ki se mu je poslala na ogled in v oznanilo. Seveda za vlome, pretepe, umore in druge škandale imajo pač več interesa! Ali imaš še kaj respekta pred temi drvarji?«

O gledališču je pa pisal z ozirom nase: »V gledališče zahajam rad, kadar dajo kaj pametnega. Za opere mi pa ni veliko. Tekst — neumnost, arije preumetne zame, ki nisem študiral kontrapunkta. Jaz ljubim misel, življenje . . . Torej drama!«

Skoro za celotno ponazoritev vsega Aškercovega življenja po letu 1900. je nad vse značilna njegova izjava v pismu Turnerju z dne 21. febr. 1911: »Ti častitam, da moreš z višine gledati na norost sveta in tragikomedijo človeškega življenja. Tisti slavospevi mladosti se mi zdijo zelo pretirani. Mlad človek je neroden, kakor tele na pači. Dela neumnosti, ki se jim v zrelejših letih sam smeje. Ne zna dobro izkoristiti časa in misli, če je dovršil take in take šole, da že ve dosti, ali celo vse. Ne, najvišja šola je življenje in najlepši sad zrelih let je modrost, ki uči človeka, kako zanimiv je svet, nobenemu tako ničev. Verjemi, da se temu spoznanju, temu rigorozu bližam že tudi jaz, ki imam zdaj že 55 pomladij na svojem hrbtu. Živela torej modra starost, živela filozofija.«

Jugoslov. trgovinska mornarica.

Med Slovenci slišiš često neugodne glasove o jugoslovenskem morju. Nekaterim se zdi, da je razvoj našega pomorskega življenja medel in prepočasen. Naša vojna mornarica je slaba, naša trgovinska mornarica se ne more razmahniti. Ni zadosti zanimanja. Zlasti država stori premalo za napredek jugoslovenskega pomorstva. Treba bi bilo izgraditi moderne luke in jih krepko zvezati z zaledjem. Treba bi bilo izpremeniti Split v jugoslovenski Hamburg. Vse to in veliko drugega nas še čaka, če hočemo uspešno tekmovati z drugimi narodi. Morja so pljuča narodov — pravi star pregovor. A jugoslovenska pljuča dišejo preslabo. Prepiramo se, kod naj teče jadranska proga in kje naj se izgradi največje trgovinsko pristanišče: — v Splitu ali na Sušaku. Toda od vetra besed ne pridemo k setvi dejanj.

V takem tonu se govori o jugoslov. pomorstvu. Ne dvomimo, da je kritika v marsičem upravičena, dasi izvira često iz nekega ključovalnega nezadovoljstva, pogostoma pa tudi iz gole nepoučenosti. Naši nezadovoljneži pa ne bi smeli pozabiti, da se mornarice ne grade niti z revolucijo niti s političnimi govori, temveč z dolgotrajnim, smotrnim in požrtvovalnim delom. Prvo desetletje po ujedinjenju ne more prine-

«Vila Velebita» pred Aleksandrijo.

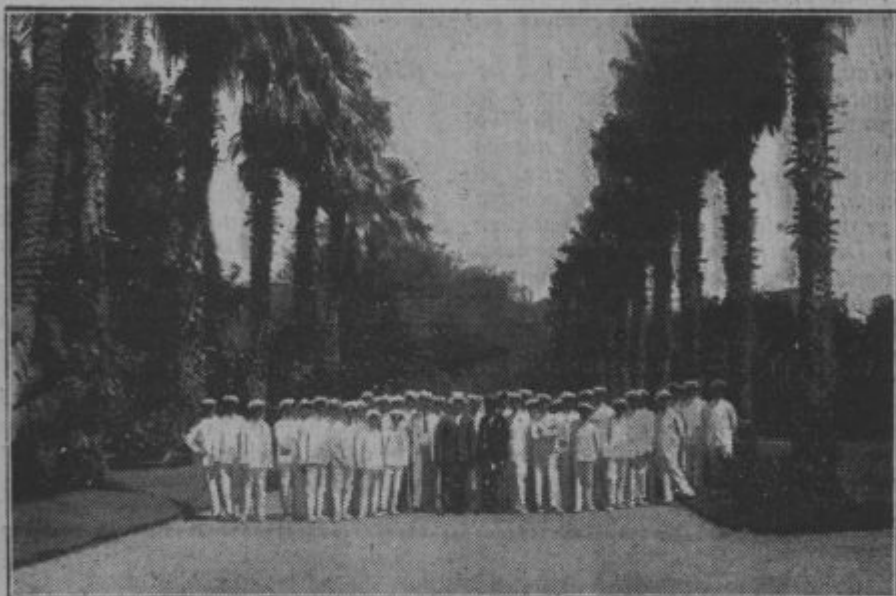

Gojenci na Akropol'

sti vsega, kar bi kdo zaželel državi. Dobra vlada bi lahko razvoj pospešila, najposobnejša vlada pa ne bi mogla izvršiti tekom nekaj let tega, kar so večji narodi in države dosegli v desetletjih.

Sigurno je: Tudi na morju napredujemo. Dih naših državnih pljuč postaja

od leta do leta močnejši. Naša pristanišča so napolnjena in se širijo sama od sebe. Naša trgovinska mornarica raste. Jugoslovenska zastava zaplapolata od časa do časa v sredozemskih, ameriških in azijskih pristaniščih. Jugoslovensko ime se v pomorskem svetu sliši vedno bolj pogosto. Čas je

V drevoredu dateljnovih palm v Aleksandriji,

Izlet k piramidam.

z nami. In sila in zdravje celokupnega našega naroda. Ko bo država prebila gospodarsko in politično krizo, bo naša pomorska moč še bolj vzrasla in se razmahnila še svobodneje po Adriji. Ne bi v Rimu tolikokrat naglašali, da bodo branili »mare nostrum«, če ne bi čutili vzrasta jugoslovenske moči na Adriji.

Država ne bo storila čudežev, ker jih ne more nihče storiti. Treba nam je vsepovsod zasebne inicijative. Tudi v pomorstvu. V toliko je razvoj našega pomorstva zadeva celega naroda in vsakega izmed nas. Praktično pomeni to: propaganda za naše Primorje, za našo Dalmacijo in za jugoslovensko mornarico: trgovinsko in vojno-obrambno. Propaganda v tem smislu, da postanejo »naša pljuča« vsem enako važna in pomembna, najsi smo globoko v zaledju ali tik morja. Le če bo ves narod cenil svoje morje, se lahko odpro gospodarski vrelci, da bo dobil naš pomorski razmah dovolj gmfne in moralne sile.

Lansko poletje so šli gojenci jugoslovenske trgovinske mornariške akademije v Bakru na študijsko potovanje po Sredozemskem morju. Nosila jih je po širokem morju lepa šolska ladja »Vila Velebita«. Taki izleti so v podobnih šolah tako normalni, kakor nujno potrebni. Bodoči pomorski kapitani, voditelji naših parnikov, morajo poznati morje in tuji svet.

★

Naše slike kažejo nekatere momente s tega potovanja. Obiskali so skoraj vsa večja pristanišča ob Sredozemskem morju; mudili so se v nekdanjih središčih in žariščih sredozemne kulture: v Atenah in v Aleksandriji. Na sliki vidimo gojence na starogrški Akropolis, slavnem spomeniku visoko kultiviranega grškega duha; vidimo jih v bližini davnih egiptovskih piramid, tik sfinge v Ghizu v palmovem gaju kraj Kaire. Vidimo pa tudi jugoslovensko šolsko ladjo »Vila Velebita«, zasidrano v pristanišču Aleksandrije.

Antonovo.

Eno najbolj priljubljenih krstnih imen med Slovenci je Anton. Poleg Janezov in Franceljov je menda največ Antonov. Tončov, Tončkov, Tonle, Tončk itd. Vseh teh sta patrona ali sv. Anton Padovanski ali pa Sv. Anton puščavnik, ki ga imenujejo v nekaterih krajih z imenom, ki ni baš posebno primerno: prašičkovega kračmana ali kračarja. To pa prihaja od tistega prašiča, ki ga vidimo navadno na slikah sv. Antona puščavnika in radi katerega je postal živinski patron.

Sv. Anton puščavnik, nazvan oče menihov, je bil rojen l. 251. v Komu pri Herakli v Egiptu. Vse svoje precej veliko bogastvo je razdelil med ubožce in je še v zgodnji mladosti odšel v puščavo, kjer je preživel več let v starem zapuščenem gradu. Imel pa je baje izredno hudo borbo s svojimi človeškimi nagoni; le težko jih je premagoval. Človeška domišljija je menda iz tega ustvarila pripovedko, da se mu je pridružil vrag v podobi prašiča, kar je dalo tudi povod za njegovo sliko s prašičem. Najslavnejša slika sv. Antona je tista, ki jo je slikal David Teniers in je shranjena v starem berlínskem muzeju.

Anton puščavnik je ostal do l. 311 samoten; ko pa so pričeli preganjati kristjane,

se je tudi on pojavil in narod ga je sprejel kot svetnika. Ko se j kasneje povrnil v samoto, mu je mnogo vernikov sledilo v puščavo, kjer so molili in živeli od rokodelstva. Anton je živel baje imo od kruha in vode, v čemer ga ne bi danes posnemal noben menih, najmanj pa kak drugi duhovni pastir, zlasti še ne tak, ki ima njegovo ime in škofovo palico. V življenjepisu, nazvanem »Athanasius«, čitamo, da je delal čudeže in izganjal hudobne duhove; včasih pa je svojo pobožnost tudi dokaj praktično obrnil. Doživel je izredno starost 105 let, — ob kruhu in vodi ter v divji puščavi, kar pomeni, da je bil brez zdravnikov in brez vsakršnih drugih ugodnosti, ki o njih trde, da nam dandanes podaljšujejo življenje.

Med ljudstvom je že zgodaj zaslovel in se je v vseh mogočih potrebah zatekalo k njemu. Ker so ga slikali s prašičem, so ga kmetje posebno častili v nadeji, da bo odvrnil prašičje bolezni v kolikor je to lahko storil, ni, kajpa, nikjer zapisano. Se dandanašnji mu prinašajo v nekaterih krajih sveče in voščene kipe, ki predstavljajo prašičke. Poznamo župnijo na Slovenskem, ki ima oltar sv. Antona puščavnika. Tja so še pred leti na Antonovo dne 17. januarja

priromali kmetje ure in ure daleč in prinesli s sabo cbilo svinjskih krač in klobas. Meso so položili pred oltar sv. Antona in se mu priporočili za srečo pri živini. Ni nam znano, da bi zaščitnik živine opravil kaj več kot so dosegli živinozdravniki, ki so jeli prav takrat z uspehom cepiti zoper rdečico pri svinjah. Ne dvomimo pa, da župnik in cerkovnik pogrešata to častitljivo navado, odkar jo je odpravila svetovna vojna, ko so rekvizicije tako skrajšale klobase, da ni nič več ostalo za oltar sv. Antona.

V srednjem veku so smatrali sv. Antona puščavnika za dobrega priprošnjika zo-

per neko bolezen, ki se je očitovala v tem, da so bolnikom odpadali udje in ki je do bila ime *bolezem sv. Antona*.

Veliko častilcev pa gre na račun puščavnikovega imenjaka, sv. Antona Padovanskega. Mnogo nesrečno zaljubljenih Ljubljancank in Ljubljancanov zahaja na Smarano goro in pridno moli in zvoní pri Antonovi kapelici, proseč svetnika za nesrečno srce, za globoke srčne rane. To pa je ne kako nesporazumljenje, zakaj sv. Antonkriščač je najhruže slab priprošnjik v delikatnih srčnih zadevah in mora odstopiti take prošnje svojemu imenjaku Antonu iz Padove. Pravijo pa, da je leta skoraj že obupal nad današnjimi zaljubljenici, ki rešujejo svoje zadeve kar na lastno pest in s neverjetno lahkoto pogrešajo pomoč patrona zaljubljenih src.

Hudomušni moralist nas je na Antonovo ustaval in govoreč o tem baje vrlo važnem nesporazumljenju glede svetnikov namignil:

— Če bo charlestonu in drugim modernim plesom sledil še kak hujši ples in bo

zaljubljena mladež še naprej norela na plešiščih, bo moral sv. Anton Padovanski odložiti patronsko čast in bo res najprimernejši sv. Antonkriščač s prašičkom...

✱

Kako zelo popularen je sv. Anton med našim ljudstvom, priča tudi sledeča dogodbica nekega Ribničana. Rezal je Ribničan palice za vitre in padel v dokaj globoko vodo. V sili je jel klicati na pomoč sv. Antona in mu je obljubil dve sveči. Stara ob potoku samevajoča vrba se je nagnila in pomolila svoje dolge veje proti nesrečniku. Leta se je poprijel za veje in je srečno fakobacal na suho. Jedva je bil občutil trdna tla pod nogami, že se je rodila v njegovem ribniškem srcu take pregrešna misel: Sv. Anton, motiš se, če misliš, da dobiš sveče! In ni bila misel še povsem izrečena, že je zdrsnil v vodo in kalni valovi so ga spet zibali po globoki strugi. Prestrašil se je, toda zvita glava je dobro pogruntala. Prišel je vpiti na vse grlo: »Sv. Anton, kako si mi čuden patron! Ali res ne razumeš šale? Reši me, reši!»

In Ribničan je že občutil plitvino ter je hitel iz vode. Hitel je daleč proč in se je zlobno zadril: »Več, sv. Anton; če bi me ne bil ponovno vrgel v vodo, bi ti bil daroval vsaj eno svečo; tako pa ne dobiš radi svoje nagajivosti nobena.«

No, pa vsi Ribničani hvalabogu niso tako zlobni in sv. Anton ima tudi med njimi mnogo pobožnih častilcev.

Francoski tečaj za čitatelje „Življenja in sveta“

«Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš», pravi slovenski pregovor. Slovenci, ki smo neznaten narod, se moramo enako kot drugi mali narodi mnogo bolj učiti tujih jezikov, nego se jih uče člani velikega naroda.

Po svetovni vojni si je priborila eno prvih mest med jeziki, ki se uče v ino zemstvu, FRANCOSČINA. Polagoma, a tem sigurneje stopa na mesto nemščine, zlasti v deželah, ki so se otresle nemškega jarma ali nemškega vpliva. Nemščina si izven teh dežel nikoli ni mogla priboriti tal; iz čisto preprostega vzroka, ker je pretežka. Celó v Turčiji, ki je bila pod turškimi vplivom, so se pred vojno nemški trgovci, vojniki, inženjerji itd. morali pogovarjati s Turki

izključno francosko. Francoščina je bila in bo v bodočnosti še v večji meri mednarodni občevalni jezik, «esperanto» inteligentnih krogov, kakor postaja angleščina vedno bolj «esperanto» svetovnih trgovskih krogov.

Francosčine, mednarodnega občevalnega jezika inteligentov vseh narodov in mednarodnega diplomatskega jezika, tudi naša slovenska inteligenca ne more več pogrešati. Po prevratu se je francosčina uvedla kot obvezni predmet v vse slovenske srednje šole (razen ene). Dobili smo več učnih knjig za francosčino: učbenike za šole (prof. Juvančič, dr. Sturm), slovnico (doktor Brežnik), francosko-slovensko-nemško konverzijsko knjigo (dr. Brežnik), slovensko-francoski slovar (dr. Kotnik) in francosko-slovenski slovar (dr. Pretnar).

Manjka nam še važna knjiga. Na podlagi tu naštetih knjig se namreč oni, ki še ne zna francosčine, ne more sam naučiti tega jezika. Nujno rabimo učno knjigo za samouke. Da izpolni to zelo občutno vrzel in nudi

vsem čitateljem možnost, da pričnejo z učenjem francosčine sami, brez vsakega učitelja, je sklenilo založništvo «Jutra», da izda

učno metodo francoskega jezika za samouke.

Posamezne lekcije bodo izhajale v vsaki številki «Življenja in sveta» in bodo poznejše, če bo zanje dovolj zanimanja, izšle zbrane v knjigo. Metoda te knjige je sestavljena po najnovejših in najbolj praktičnih izkušnjah, po načinu slavne nemške Mertnerjeve metode, ki si je pridobila nebroj pristašev po vsem civiliziranem svetu. Učno metodo francosčine za Slovence, ki bo izhajala v našem listu, je sestavil profesor-strokovnjak.

Naš tečaj za francoski jezik

začne izhajati v prihodnji številki in je preračunan na več mesecev. Vsakemu naročniku se nudi prilika, da se brez posebnih stroškov nauči francosčine.

VI. K.

Ali živali mislijo in sk'epajo?

Zanimive so razprave prirodopiscev in opazovalcev živali, ki proučujejo živalske duševne zmožnosti. Mnogi so preverjeni, da živali mislijo in sklepeajo; drugi to zanikajo in trde, da si vsa bitja, razen človeka, pomagajo zgolj s čutili, z instinktom in z drugimi pri njih izredno razvitimi lastnostmi, kakor so na pr. vonj pri psu, sluh pri lisici, vid pri mački, pa brzina, izredna moč i. t. d. Vse pusté živalim, le možnost misliti in sklepati jim odrekajo.

Kdor pa se je sam veliko bavil z živalmi in je res njih prijatelj, se ne bo dolgo obotavljal, komu naj se priključi. Pritrdil bo prvim.

Kakor so med ljudmi nekateri manj, drugi bolj nadarjeni, tako je tudi pri raznih vrstah živali in sledujoč v vrstah samih. Znano je, da prašiča ne boš mogel tega naučiti, čemur se lahko priuči konj; koza se ne nauči, kar zna pes itd. Med divjačino so brez dvoma lisice najbolj obdarjene z možnostjo, da sklepeajo o svojih dejanjih. Če mirno sedi, ne da bi bil skrit, te srnjak, gams ali zajec ne opazi niti iz neposredne bližine, ako imaš ugoden veter in te ne zavoha. Nekaj časa te žival opazuje in če niti

z očmi ne treneš, ostane mirna, dokler ne zazna po vonju, da si človek. Ob ugodnem vetru, če vleče od tebe proti živali, te občuti že v nenavadni razdalji več 100 m daleč. Najobčutljivejša je jelenjad.

Drugače je z lisico. Kakor hitro opazi kako izrednost, se po navadi brž ustavi. Če tudi si miren kot kip, te bo spoznala in bo zbežala. Razločuje pa tudi, kdo ji je nevaren in kdo ne. Podobno je pri sivi vrani, ki je gotovo najinteligentnejša med vsemi pticami. Vrana točno razloči zasledovalca od ostalih ljudi. Ako greš brez orožja, se vrana ne bo nič bala, pustila te bo v bližino par korakov. Če jo boš zapodil, navadno ne odleti daleč. Poizkusi pa se ji približati s puško, kakorkoli jo že nosiš: v roki, na rami ali pa za hrbtom. Takoj bo jela kričati in bo opozorila razen svojih vrstnic tudi druge živali, da bodo hitro poiskale varno skrišališče.

Vse to je dalo povod, da so pri nas na kmetih mnenja, da vrana voha smodnik, kar seveda ne drži. Celo vrečo smodnika lahko neseš ali greš s palico in se zvita črnokljunka še zmenila ne bo za te. Varna si

gurno sklepa in loči nevarno od neopasnega; iz tvojih gibov je čitala tvoje nakane!

Med ribami je najbolj navihani debelo-trebušni klen, ki znatno nadkriljuje vse ostale, sicer ne posebno inteligentne vodne prebivalce. Celo košarico črešenj zmečeš v vodo, vse bodo snedli nenasitni požeruhi. Če dobro skriješ v črešnjo trnek, bo en klen takoj obvisel, ali samo prvi, to si zapomni! Kakor hitro njegovi sodrugi to opazijo, prihité gledat. Cela truma se podi za ujetnikom in si vse točno ogleda. Ko pa boš ponovno vrget, klenov ne bo več v bližino; zaman boš pomakal na istem kraju, četudi do poznega

co. Potem sta potovala zopet 14 km z vozom. Ze prvi večer je brak pobegnil. Lovec je še drugi dan pričakoval, da se povrne. Kako se je zažudil, ko je dobil od doma brzovavko, da se je pes vrnil na dom že tekom prve noči. Kako je pes našel pot nazaj! Tekel je v smer proti železniški progi, od tam pa po vsej verjetnosti naprej ob progi, dokler ni prišel v bližino znanih mu domačih krajev, kjer se je obrnil proti domu.

Se zanimivejši je drugi slučaj, ki se je dogodil v Sevški dolini. Neki dunajski častnik je kupil braka in ga je nekaj dni kasneje odpeljal v Škofjo Loko, od tam pa z

večera. Drugače je pri sicer zelo plašljivih postrvicah. Ako si dobro skrit in si zadel ugoden dan ter imaš pravo vado, lahko vse poloviš, kar je na paši.

Najlažje pa opazuje človek inteligenco in sklepanje pri svojem najstarejšem in najzvestejšem prijatelju psu, s katerim prihaja v najbližje stike. Mimo tega, da spozna pes po gospodarjevem obrazu, ali je dobre ali slabe volje, kaže tudi v mnogih drugih primerih svoj razum in sposobnost sklepanja. Koliko tega se pač pes nauči! Za sklepanje in dokaz pasjega razuma pa naj služita tudi sledeča slučaja:

Lovec je šel na obisk k svojemu znancu; s seboj je vzel psa braka. Od doma do 6 km oddaljene železniške postaje sta se peljala z vozom, nato 20 km z vlakom, kjer pes ni imel niti najmanjše prilike, opazovati okoli-

vlakom na Dunaj. Minulo je več kot 3 mesece in prvi gospodar je že skoraj pozabil na svojega nekdanjega braka Turinčka. In glej ga spaka. Nekega jutra, ko je na vse zgodaj prišel k listnjaku, kdo mu pride nasproti? Njegov Turinček, ki jo je peš primahal z več 100 km oddaljenega Dunaja. In to veselje! Skakal je h gospodarju, cvilil, mahal z repom in na vse načine poskušal dopovedati svojemu nekdanjemu nevhvaležnemu gospodarju, ki ga je poslal daleč po svetu, kje in kako je hodil; toda povedati, kajpa, ni mogel. Gospodar sam rad pripoveduje, da so mu stopile solze v oči, ko je bil priča tega pasjega veselja. Kje je pes hodil, kako in kdo mu je kazal pot?

Podobne prigodbe pripovedujejo tudi o mačkah. Lastnost orientacije, ki je v zvezi s sklepanjem, je najbolj razvita pri peh bra-

kib, manj pri drugače zelo inteligentnih ptičarjih. Ptičarji se nešteto krat zatečejo kar doma v Ljubljani in ne najdejo več domov. Najbolj neinteligentni pa so hrti, ki so sicer zelo lepe zunanosti, pač pa kaže že oblika njih glave, da imajo malo možganov za si-

cer precej visoko truplo. Inteligenca peov pa zavisi tudi od njih starosti. Starejši psi si sicer težje kaj zapomnijo, toda v sklepanju so mojstri v primeri z mladiči, ki gledajo precej bedasto v svet in so baš radi tega ljubki, kar vidimo na naši stiki.

Lov na nilskega konja.

(S sliko na naslovni strani.)

Francoski Pavel Berthollet, ki je prebil več mesecev v zapadni Afriki, je podal pariškemu časnikarjem prav zanimivo sliko, kako je lovil nilskega ali povodnega konja za živalski vrt v Parizu.

Tako-le pripoveduje:

Meseca maja lanskega leta sem se naveličal množice nezanimivih dvoonožnih živali, ki se peha po pariških ulicah in sem sklenil odjadrat v Francosko Zapadno Afriko.

Kaj hočete! Komaj sem šest mesecev v Parizu, že si zaželim nazaj med prave opice, naravne pantere in geparde, ki so odkriti, pošteni nasprotniki.

Izkrcal sem se v Dakarju, najel 32 črncev, ki so mi nosili hrano, prtljago in orožje, vsak po 25 kg in hajdi v divjo notranost!

Sledničk smo dospeli v zamorsko vasico Kade, kjer sem se nastanil. Kmalu so mi zamorci sporočili, da so zapazili v mimo tekoči reki ogromno samico nilskega konja z mladičem. Zame dragoceno sporočilo! Takoj sem se pripravil na lov. Vzel sem sabo šotor, poljsko posteljo, risano karabinko, samokres, lovski nož, laso in vrvi za zvezanje ujetega povodnega konja.

V bližini reke sem na skritem prostoru razpel šotor in se v njem čisto po domače uredil. Edin spremljevalec, ki sem ga vzel seboj, je bila majhna zvesta psica, po imenu Pagaja. Dasi Parižanka, se je tako privadila afričanski pustini, da zares ne bi bil našel boljšega lovskega psa za divje zveri.

Ves dan in noč sva prežala pri reki. Na posled sva zapazila velike dvoživke. Cela rodbina vodnih konj se je gostila čez noč na prošenem polju, dva kilometra od reke.

Ko se je zdanilo, sem šel s psom po sledovih. Povodni konj hodi široko razkoračen in le malo dviga svoje težke noge, tako da pušča za seboj po travi dve vzporedni, pohojeni progi, sredi katerih je trava nedotaknjena.

Če hočeš loviti povodne konje, moraš poznati njih psihologijo. Pred leti, ko je še

nisem poznal, sem hotel prestreči povodnega konja na ta način, da sem postavil šest do zob oboroženih lovcev v polkrogu preko sledi, sam pa sem se postavil nanjo in čakal. Ogromna zver je polagoma prilezla po sledi ter me začudeno opazovala z majhnimi rjavimi očmi. Nato pa se je z odprtimi žrelom zalotela po sledi, v smeri proti meni. V ogromni odprtini sem opazil štiri velike zobe. Lahko si mislite, da sem se urnih krač umaknil s poti in pustil zver naprej po stari sledi.

Tako sem spoznal psihologijo povodnega konja in si enkrat za vselej zapomnil, da ga nič ne spravi iz prvotnega pota.

Tokrat pa sem hotel ujeti živega povodnega konja, zato sem na njegovi sledi izkopal ne ravno globoko jamo. Če bi bila namreč glohoka, bi si lahko šival, ki tehtal kakih 2000 kg, zlomila nogo ali se kako drugače poškodovala. Kakor vidite, smo lovci divjih zveri dokaj obzirni ljudje.

Povodni konj le previdno. Jame sicer ne more vohati, pač pa izborna voha človeški vonj. Zato sem si bil poprej namazal škornje in roke s krokodilovo mastjo. To le edin vonj, ki ga ne plaši. Že iz preprostega razloga, ker živi povodni konj v vodi v najboljšem prilatelstvu s stricem krokodilom.

Izkopano jamo sem pokrival s vejami in s travo in le na ta način izborna maskiral. Nato sem se vrnil v šotor. Ni mi trenutno preostalo drugega kot spati, kaditi, pisati razglednice prilateljem in ubijati nadležne muhe.

Naslednjega dne se je žival ušla. Že od daleč sem čul njeno rezgotanje. Hrčala je glasneje kot star, razdražen žrebec. No, zdaj so stoprav nastopile prave težkoče. Kako naj srečno spravim zverino iz luknje in jo odvedem v pristanišče, odtod pa na ladjo.

Poklical sem zamorce. Zvezali smo konju vse štiri noge z ieklenim kablom. To le namreč edina vez, ki le s svojimi strašnimi zobmi ne more razgrizati. Preden pa

spraviš zver iz luknje, jo moraš malce udomačiti.

Pet dni sem hodil obiskovat povodnega konja v luknji. Nosil sem mu nekoliko trave in nežnih brstik drevesa kinčilibe. Lakota ukroti slednjič najnevarnejšega ujetnika. Neko jutro pa sem opazil, da se je zver umrla. Prijazno me sicer ni gledala, vendar pa ni več kazala zob, ko sem ji gečkal nozdrvi s sladkornim trsom. Mullia je mirno s koncem ustnic prinešeno travo; bilo je jasno, da je začela mojemu ujetniku presedati pičila in skromna hrana in da si je zaželel kaj boljšega, četudi za ceno svobode.

Tako je napočil čas, da sem lahko odvedel svolega povodnega konja v smeri proti otviliziranim krajem. S pomočjo za-

morcev sem pripravil vse, česar je treba za tako potovanje. Pod trebuh smo mu porinili precejšnje število debelih tramov. Lažje spraviš prevrnjeno lokomotivo po koncu, kakor nilskega konja iz luknje. Kabel, s katerim smo mu bili zvezali noge, smo pritrdili na stoletna drevesa in na železne kole, ki smo jih bili zabili globoko v tla. Ko je bila zver na prostoru kraj luknje, je napela vso moč, hoteč raztrgati jekleni kabel. Ni ji uspelo. Spravili smo jo najprej v dobro zavarovano stajo, kjer čaka prevoza v Evropo. Upam, da se je ne polasti ne živčna bolezen, ne domotožje in da jo bo kmalu račovedna množica z zanimanjem opazovala v pariškem zverinjaku.

ZDRAVSTVO

Varujmo se španske influence!

Blíža se nam val epidemije, ki je že poplavljal vso zapadno in znaten del severne Evrope. Španska influenza ali gripa je kaj neprijeten gost, čigar nadležnost smo spoznali doobro leta 1918., ko je v marsikateri slovenski hiši zažgal mrtvaške sveče. Ne ustavi se niti pred vrati kraljevega doma, kakor ne pozabi beraške bajte.

O tem, kako naj se varujemo epidemične influence, je podal neki češki zdravnik sledeče kratke nasvete, ki zadostujejo namesto strokovne razprave:

V prvi vrsti moraš vedeti, kako da bolezen nastane. Širj se z bacili, ki pridejo v organizem skozi usta in nos. Kdor se hoče varovati influence, naj si često razkuži nos in usta. Dovolj je, če si grgrraš vrat in usta ter izplahneš nos z mlačno vodo, v katero si dal žličico kuhinjske soli.

Bacili se širijo po zraku. Bodimo tedaj previdni v stiku z ljudmi. Izognimo se prostorov, kjer se zbira veliko ljudi. Pogosto prezračevanje sob je zelo priporočljivo; nič ne da, če je v sobah nekoliko mrazo, kajti sveži zrak sam na sebi te koristi.

Ne varajmo se s tolažilom, češ, saj sem krepkega telesa, pa mi »španska« ne bo mogla do živlega. Baš mladi in močni ljudje naj bi se je varovali. Influenca je zelo zahrbtna bolezen; že misliš, da je gladko minila, pa ti povzroči posledice na ledvicah, pljučih, želodcu in drugih organih.

Če občutiš utrujenost, višjo temperaturo, prehlajenost itd., pojdi takoj v posteljo in pokličí zdravnika. Ne vzemi tega lahkomiselno, češ, saj hom prebil; malo poležim, pa bo dobro. Tako igrackanje s špansko je bilo včasí jako usodno. Kaj za to, če ne pojdeš nekaj dni v delavnico, pisarno, trgovino. Zdravje je več kot nekajdnevni zaslužek.

Ne pij alkohola! Alkohol utegne nekoliko pomoči na samem začetku bolezn. Toda samo na začetku in le v primeru, če ga je človek vajen. Vročnica, ki nastopi med influenco, vpliva v prvi vrsti na srce — alkohol pa tudi.

Skrbi, da boš imel noge vedno tople. Potrebne so suhe nogavice in suhi čevlji. Nič bolj ne pospešuje prehlajenja kot vlažne in mrzle noge. Tudi če boš zmrzoval na prepihu, se najbrže ne boš prehladil, ako bodo noge tople in suhe.

Kakorkoli se španska naglo širi in prime slehernega človeka, bi se ji lahko 90% ljudi izognilo, če bi se strogo držali pravil in se borili še zdravi zoper njo.

Torej: grgrati, izplahovati nos, noge v topleni, ne hoditi po nepotrebnem med ljudi, skrbeti za sveži zrak in snago sploh, poklicati zdravnika in se ne igrati z zdravjem — tega se drži. Pa še enega: Ne boj se španske! Bolj ko se je bojiš, preje zboliš!

Higijena ust in zobovja.

Ustnice se smatrajo že od nekdaj za enega izmed bistvenih pogojev krasote ženskega obraza. Lepo oblikovane ustne so največji ženski ponos. Radi tega zahtevajo usta z zobmi vredno skrbno negovanje tako iz zdravstvenih, kakor iz lepotnih ozirov.

Važno je dejstvo, da na ustnih rade nastanejo majhne otekline, ki spominjajo začetkov raka. Povzročajo jih neprestano draženje s kakim trdim predmetom, kakor je n. pr. ustnik za svalčice. Pri mnogih ženah opaziš ekcem na ustnih. Nastaja posebno pri velikomestnih ženskah, ki si barvajo ustnice. Na srečo je ta razvada pri nas tako malo razširjena, da nam ni treba posebej govoriti o nji. Kdor pa dobi tak ekcem, naj se varuje vzrokov in pri hrani močnih dišav in začimb; zdravi pa naj se z borlanolinom. Na enak način se postopa s suhim ali razpokanimi ustnicami. Tako-zvani vročinski izpuščaji se boljja z lojevim pudrom (Talgpuder). Kako se odstranijo bradavice na ustnih, bomo povedali ob drugi priliki. Če nastanejo po poljubu na ustnih izpuščaji, je treba takoj k zdravniku, ker je stvar sumljiva. Dober higijeničar bi tudi svetoval tako ženskim kakor moškim bralcem: Nikar se ne poljubljajte! Vsa na ustne ne. Tudi otrokom prihranite poljube na ustne. Bo tudi brez tega lepo na svetu.

Pri otrocih, pa včas tudi pri odraslih, se utegnejo pojaviti na koncu ustnic tako-

zvané »žvale«. Le - te odpraviš na ta način, da vzameš čist čopič in ga namočiš v raztopnino peklenskega kamna.

Prelidimo k ustni odprtini. To je važen del človeškega telesa, saj gre skozi usta hrana; v ustni duplini so zobje in jezik, tu so tudi žleze, ki pomagajo prebavljati. Zopet se nam vsilujeta dva momenta: zdravstveni in lepotni, pravzaprav pa je zgolj zdravstveni, zakaj kdor ima zdrava usta, ne pride navskriž z lepoto. Pri mnogih ljudeh občutimo, da jim prihaja iz ust neprijeten vonj. To je znak, da zanemarjajo higijeno zobovja ali pa imajo kako bolezen. Često povzročajo slab vonj zloraba nikotina ali pa pomanjkljivo snaženje zob, včas pa tudi uživanje hrane, ki ima v sebi smrdljivo olje (sem spadata čebula in česen). Posebno nevarno je zanemarjanje zob, ki je že marsikomu povzročilo silne tegobe in v najhujših slučajih celo uplinilo luč življenja. O zobovju in higijeni zob bomo objavili ob priliki daljšo razpravo. Za sedaj podajamo samo nekatere splošne nasvete in migljaje.

Negovanje zob bi se moralo začeti že pri dojenčku, če bi hoteli obvarovati človeku dobro zobovje do pozne starosti. Če manjkajo otroku zobje, trpi prebava; pomanjkljivo zobovje pa je tudi neugodno za rast drugih zob. Če so otroku prezgodaj izpadli prvi zobje, poženejo drugi v nepravo smer; odtod tlsto nepravilno zobovje, ki ga vidimo kaj pogosto in ki kazi zlasti žensko lepoto. Ti defekti se naravnim potem ne dajo več popraviti. Omeniti je tudi, da silno vplivajo na zobovje nekatere nesrečne bolezni, kakor so podedovana sifilida, rahitis in podobno. Slabo zobovje povzroča tako pri otroku, kakor pri odraslem motenje v prebavi in razne bolezn prebavil.

Vsak človek bi moral vsaj trikrat na leto obiskati zobozdravnika, da bi mu pregledal zobovje in popravil morebitne defekte.

Že stari Egipčani in Etruščani so spoznali važnost popravil zobovja in velik pomen popolnega zobovja za prebavo in s tem za človeško zdravje. Vzlic temu higijena zob še danes ni dovolj razširjena in jo zanemarjajo celo ljudje, ki imajo sicer zadostno omiko.

Za popravila zobov se uporabljajo pred leti v Ameriki vpeljane žgane krone iz porcelana, ki niso samo trpežne, ampak tudi iz lepotnih ozirov najboljša, ker natanko posnemajo barvo naravnih zob.

Potrebno bi bilo, da bi si osnažili zobe po vsakem zauživanju hrane. Vsekakor pa si je treba dobro osnažiti usta in zobe

vsako jutro in vsak večer. Za snaženje uporabljamo majhno in trdo ščetko. Zobno meso bodi tako trdo, da ne bo krvavelo. Kdor krvavi, naj si skuša s pravilnim negovanjem meso utrditi.

Za mehanično snaženje se uporablja tudi oprana svila, ki jo vlečeš skozi prostor med zobmi in na ta način najlažje odstraniš zastonke jedli, ki so obitčali med zobmi. Zobotrebcj niso priporočljivi in jih ne kaže uporabljati, ker radi poškodujejo zobno meso. Za čiščenje zob se priporoča tudi »Franzbrantwein« ali podobne tekočine, s katerimi ovlažiš ščetko ali košček vate. Zobne praške moraš dobro izbirati. Nekateri so preostri in povzročajo več škode ko koristi. Zobne paste so bolj zanesljive. Kot voda za usta se uporablja razredčen alkohol, karlovarska solna ali galunova raztopnina, formalin in podobno. S tako vodo si moraš tudi grgrati grio.

Negovanje jezika bodi radi njegove dražljivosti kar najbolj previdno. Če imaš jezik preveč obložen, ne škoduje, ako parkrat potegneš po jeziku s koščkom vate, ki si jo namočil v triodstotni raztopnini borove soli.

Slab vonj v ustih utegnejo povzročati tudi takozvani mandlji, ki pa jih mora odstraniti večš zdravnik.

Obstoji vrsta bolezni ust in zobovja, ki o njih ne moremo za sedaj podrobno razpravljati. Vsekakor mora vsak človek skrbeti za snaženje ust in zobovja; to je poglavitna naloga. Druga je, da gre k zobozdravniku, če opazi, da mu v zobeh nj kaj prav. Stroški, ki jih izda za redno snaženje in za popravila zob, so znatno manjši, kot jih ima tedaj, ko zanemarljeno zobovje povzroči hude bolečine in nevarne motnje v prebavi. (Po dr. Fr. Halla.)

ŽENŠKE ZADEVE

Henrika Santelj: Tihozitje.

Henrika Santlova živi sedaj v Mariboru, kjer je našla drugo domovino, kakor mnogi naši rojaki iz solnène Gorice. Ni pa prišla tja v tujino, saj je bila ondi domovina njenega pokojnega očeta, znanega profesorja matematike in fizike Antona Santla. Izsolala se je v Monakovem pri slikarjih Fehru in Hegenbarthu kakor tudi pri slikarici Hillermannovi ter goji pred vsem portretno in sploh figuravno slikarstvo. Zal občuti, kakor mnogi naši umetniki, pezo današnje dobe, v kateri se pošteno kulturno delo premalo ceni. Njene slike se odliku-

jejo po čistih barvah in tehniški dovršenosti.

Perilo.

Mnogo dela in skrbi prizadeva gospodinjici pranje in čiščenje perila. Ni dovolj, da je perilo lepo belo, nego je treba tudi skrbeti, da se pri pranju preveč ne poškoduje. Mestne gospodinjice so po velikii večini primorane oddajati perilo pericam, ki pač le gledajo, da ga čim hitreje očistijo. Mnoge mu pri-

devljejo jedkih snovi, n. pr. apno, klor i. dr., ki obelijo perilo brez velikega truda, a ga v kratkem času razjede. Tudi preoster lug all pretresno ožemanje uničujeta perilo.

Zato so srečne one gospodinje, ki imajo pralne kuhinje ali kakršnekoli druge naprave, da lahko doma perejo oziroma nadzirajo pranje perila.

Umazanega perila ne puščaj dolgo neopranege, ker nesnaga razjeda tkanino; tudi nečisto perilo še bolj porumeni, ako dolgo leži, in ga je treba silno mencati in drgniti, preden ga zopet obeljš. Seveda se zato prej začne trgati. Najbolje je, da pereš približno na vsakih 14 dni. Preden namočiš perilo, odberi belo perilo od barvastega, boljše od slabšega ter bolj čisto od umazanega. Nikakor ni okusno namakati telesno perilo skupaj z namiznim. Preglej vse perilo, ali nima kakih trdovratnih madežev, ki jih treba pač prej odstraniti.

Perilo namoči v čeburu. Bolj zamazano pride na dno, tanjše in lepše pa višje proti vrhu, sicer bi stala umazana voda najdlje na finem perilu. Zalij perilo z mlačno deževnico ali z mehko toplo vodo iz potoka.

Ako ti je na razpolago samo vodovod, prekuhaj to vodo ali ji prideni malo boraksa, ženske hvale ali kakega drugega neškodljivega perilnega praška. Perilo namakaj pol dne. Potem jemlji kos za kosom iz čebra, namili vsakega in ga krepko mencaj na neokani plošči iz cinka, ki ti nekoliko olajša delo, a nikakor ne škoduje perilu. Mesne gospodinje se poslužujejo tudi še raznih metalnih strojev; nekateri izmed njih so prav priporočljivi. Dvojno perilo, n. pr. košulje, hlače, nogavice i. dr. treba namiliti in mencati na lice in narobe. Nato izpiakni perilo — najbolje v tekoči vodi — ter ga iznova v topli vodi namili in mencaj. Ko je perilo popolnoma čisto, t. j., ko je odstranjena že vsa nesnaga, ga šele smeš pariti (žehtati) ali kuhati. V ta namen zloži perilo po prejšnji vrsti zopet v čeber, pokrij perilo z gostim, v čisti vodi namočenim prtičem iz debelega platna, tako da visi prt preko čebra na vse strani . . . Medtem pripravljaj lug. Na 5 škafov vode vzemi majhen škaf presejanega pepela od drv; najboljši je bukov pepel. Premogov pepel ni uporaben, ker ne vsebuje tiste čistilne moči in pušča na perilu črne madeže. Voda in pepel naj vreča v kotlu ali velikem loncu četrt ure. Potem vličaj z malim škafcem, nasajenim na drog, vrelo pepelnato vodo iz kotla na prt, ki pokriva perilo. Pepel ostaja na vrhu, skozi platno pa teče lug, ki pari perilo.

Ko je čeber napolnjen z lugom, ga začni spodaj odtakati. Zato odpri čep, da odteče

lug, ki ga zavri iznova v kotlu ali loncu in ga kakor prej zopet vličaj na perilo. To ponovi šestkrat. Ko popariš perilo poslednjikrat, ga mora lug popolnoma pokrivati. Pokrij potem čeber z lesenim pokrovom in pušti perilo vso noč v lugu. Zjutraj ga izmenčaj in ga naposled na potoku ali reki dobro izplakni.

Gospodinje, ki se jim zdi uporabljaje pepelovega luga prezamudno, se poslužujejo raznih lugov v praška, ki ne škodujejo perilu. Pač pa je škodljiva tkaninam soda, ki tudi daje perilu grdo sivo barvo. Za navadno perilo vzemi 40 gramov luga na liter vode, ako je zelo umazano, pa okoli 50 gramov. Ko se je lug v vodi raztopil in razgrel, a še ni zavrel, ga počasi vlij nekoliko na perilo. Pri tako pripravljenem lugu ne potrebuješ prta. Potem zavri lug in ga hitro vličaj na perilo. Tudi ta lug odtoči čez nekaj časa, ga zavri iznova ter ponovi parjenje 4—5krat, ako je bilo perilo zelo umazano, pa celo 6krat. Perilo naj ostane čez noč v lugu; zjutraj ga odtoči, nalij na perilo čiste gorke vode. Izmenčaj perilo in ga izperi še na vodi.

Najuspešneje in najlepše opereš perilo, ako ga pariš. Ker pa nimajo povsod pripravne kuhinje in kotla, perilo ponekod tudi kuhajo. Ko je perilo dodobra očiščeno in iznova namiljeno, ga deni lepo zrahljanega v kotel ali v lonec v vreč lug, kjer ga prekuhaj. Mešaj ga pri tem od časa do časa s kuhališčem, da se pri dnu ne prime ter se ne napravi rja. Kuhano perilo pa ne sme ležati v lugu, nego ga prav kmalu izmenčaj in na vodi izplakni. Ako bi moralo kuhano perilo stati dlje časa, nalij nanj čiste vode.

Ko je perilo dodobra izplaknjeno, ga je treba še poplaviti. V ta namen raztopi ali razmešaj v pol škafa vode plavilo, a pazi, da ga ne vzameš preveč. V tej vodi izplakni perilo, ovij ga in takoj obesi. Poleti ob solčnih dneh plavimo perilo redno, pozimi in sploh kadar sušimo perilo v oblačnem vremenu, pa je boljše, da ga ne plavimo, ker postane sicer sivkasto. Perilo suši, če le mogoče, na prostem, najbolje na solncu. Hud uraz kvari perilo.

Belo in barvasto perilo treba prati strogo ločeno. Barvastega perila ne namakaj prav nič, marveč ga takoj izmenčaj v gorki milnici in potem v čisti vodi ter ga takoj obesi v sencl. Nikdar ne sme barvasto perilo ležati mokro na kupa. Perila zelo občutljive barve ne smemo prati niti z milom. V tem primeru nastrgamo olupljenega surovega krompirja, ki ga potem poparimo. Ko se krop ohladi, ga precedimo in v tej mlačni tekočini operemo blago. Za volneno blago skuhamo olupljenega in na tanke rezine zrezanega divjega kostanja in ga v tej precejni

topli tekočini brez mila operemo. Za volno in svileno perilo je tudi priporočljivo »Labodje milo v luskinahe, ki ga dobiš z navdilo vred v drogerijah.

Lepo oprano ter skrbno zlikano perilo je ponos vsake gospodinje. Splošno velja mnenje, da po perilu lahko presojava njeno in njene pomočnice sposobnost.

Lepilo in klej v gospodinjstvu.

V vsakem gospodinjstvu mora biti vsaj par glavnih lepil in klejev, da lahko zlepiš in popraviš razne predmete, ki so se razbili ali potrli. Tu pridejo v poštev pravi arabski ali senegalski gumij, ki ga raztopiš v vroči vodi in imej vedno pripravljenega v stekleničici s širokim vratom in kovinastim, preluknjanim pokrovcem, da lahko vtakneš čopič vanj. — Mnogo cenejši, a za to tudi slabši, je dekstrin ki ga v malih kristalih prodajajo namesto arabskega gumija. Dekstrin hitro splešni in se skisa. — Lep (lim) za lepjenje pohištva in drugih lesenih predmetov razlomi in ga namakaš 12 ur v mrzli vodi. Potem ga postaviš z vodo vred v vročo vodo in ga mešaj, da se razpusti; zavreti pa ne sme, ker izgubi sicer precej lepilnih svojstev. Kadar lepš kaj z navadnim lepom, je glavno, da je vroč, ker le tedaj prodre lep v luknjice lesa in se zato predmeta dobro sprimeta. — Papir, tapete in slične predmete najbolje lepš z lepilom iz škroba ali moke (Kleister). Raztepi škrobovo moko v mrzli vodi, da dobiš gosto kašo; potem pa v drobnem curku pridevaj kropa ter neprestano mešaj. Postavi nato posodico z lepilom v vrelo vodo in mešaj še tako dolgo, da postane lepilo nekako prozorno. Ako prideneš lepilo med kuhanjem nekoliko terpentina, se papir mnogo lepše lepi. Da močnato lepilo ne splešni in se ne skisa, mu primešaj nekoliko 3% ne karbolne vode. Še bolj lepljivo je lepilo, ki ga narediš na isti način iz ržene moke; samo da ni tako bel, nego je sivkast ali celo rjav.

Vodeno steklo (Wasserglas), ki ga dobiš v drogeriji, je za počene steklenice, porcelan in prsteno posodo izvrstno lepilo. Postavi počeno posodo v gorko pečico, da se segreje. Potem jo dobro zamaši ali zaveži s pergamentnim papirjem ali svinjskim mehurjem in namaži razpoko, dokler je posoda še vroča, na zunanji strani z vodenim steklom. Ko se posoda ohlaja, potisne zračni tlak vodeno steklo v razpoko, ki se sprime. Odmašeno posodo postavi nato za par ur na gorko, nakar jo pomij z apneno in naposled še s čisto vodo. Tako zlepljeno posodo uporabljaš lahko še mnogo časa in ne pušča. — Mleko kot lepilo. Da počene, a drugače še cele porcelanaste posode še nadalje lahko uporabljaš, položi počeno posodo v prazen lonec in nali najjo toliko posnetega mleka, da stoji dva prsta visoko preko posode. To naj polagoma zavre. Potem postavi lonec na hladno, porcelanasta posoda pa naj se v njem ohladi. Potem šele vzemi iz lonca počeno posodo, ki jo uporabljaš odslej lahko kakor celo. — Dobro lepilo za porcelan tvori tudi na kosce zrezana bela želatina, ki jo razmešaj v mali skodelici toplega kisa, tako da dobiš srednje gosto lepilo. Namaži ga na popolnoma suhe razpokline, stisni črepinje, da segata pravilno druga v drugo in ju še poveži. Lepilo, ki pogleda izza razpoke, odstrani z moko krpno. — Lepilo za porcelan, slonovo kost in morsko peno. Zdrobi v prašek pogašenega apna in ga zmešaj z beljakom v redko testo. Z njim namaži zlomljene dele porcelana ali slonove kosti in jih stisni ter za nekaj časa poveži, da se dobro sprimejo. Morsko peno zlepiš s kašo iz pol arabskega gumija, pol zdrobljene krede in gorke vode. — Lepilo za usnje. Zlomljene predmete iz celuloida, n. pr. vianke, zapone, držaje zobnih ščetk, razdrobi in napolni z njimi stekleničico. Na to naliž acetona, ki ga dobiš v drogeriji. Stres večkrat steklenico in celuloid se bo raztopil ter dobiš dobro lepilo za usnje. Obteži namazana in stisnjena dela usnja, da se dobro sprimeta.

TEDENSKO OGLEDALO

Dne 11. t. m. je finančni odbor Narodne skupščine v načelu odobril s 16 glasovi proti 6 državni proračun za l. 1927—1928. Naslednjega dne se je pričela v finančnem od-

boru podrobna razprava o državnem proračunu ter sta ob tej priliki sam. dem. poslanca Svetislav Popović in Juraj Demetrovič predlagala, naj se s 1. aprilom l. 1927

prevedejo kronski upokojnenci na dinarske pokojnine, kar pa je vladna večina odklonila. Dne 13. t. m. je vladna večina v finančnem odboru v razpravi o proračunu ministristva pravde črtala postavko 1,400.000 Din, določenih kot prvi obrok za zgradbo novega sodnijskega poslopja v Celju. Dne 17. t. m. je vladna večina v finančnem odboru sklenila, da se ukine v Ljubljani inšpektorat ministristva za narodno zdravje, radi česar bodo prišle zdravstvene ustanove v Sloveniji bržkone pod upravo zagrebškega inšpektorata.

Dne 12. t. m. ob 7. zvečer je umrl v Beogradu pooblaščen minister-poslanik ter načelnik oddelka za mednarodne pogodbe v zunanjem ministristvu dr. Otokar Rybař v 62. letu starosti. Rojen je bil 12. septembra l. 1865, v Postojni. Z dr. Rybařom je izgubila naša diplomacija enega najsposobnejših svojih mož, primorski Slovenci v Italiji pa zaslužnega dolgoletnega svojega prvoboritelja.

Dne 12. t. m. je notranji minister Boža Maksimović zopet dovolil poslovanje organizacij nemškega »Kulturbunda«, ki je bilo ustavljeno meseca aprila l. 1924. To se smatra kot koncesija Nemcem, ki so za oblastne volitve sklenili z radikalno stranko v Vojvodini volilni sporazum.

Dne 13. t. m. je ministrski svet odobril na predlog prometnega ministra generala Milosavljevića novi pravilnik o železniških voznihi olajšavah.

Dne 15. t. m. je posl. dr. Zerjav v imenu poslanskega kluba SDS vložil osebno protest proti nezakonitemu razpustu ljubljanske Zbornice za trgovino, industrijo in obrt.

Dne 16. t. m. je umrl v Beogradu svetovnoznani geograf in učenjak, univ. prof. Jovan Cvijić, čegar smrt je zbudila sožalje v vseh kulturnih središčih Evrope. Rojen je bil 12. decembra l. 1865 v Loznici v Podrinju.

Zadnje dni pred oblastnimi volitvami je volilno gibanje postalo zelo živahno. St. Radić je doživel popoln neuspeh tudi na dalmatinskih otokih. Dalmatinsko prebivalstvo, ki se je najpozneje pridružil njegovim stranki, ga je začelo tudi prvo zapuščati, SDS je zadnje nedeljo priredila v Sloveniji okoli sto volilnih shodov, razen tega pa velik manifestacijski shod v Ljubljani. Napredek SDS se opaža povsod. Sv. Pribičević je v nedeljo 16. t. m. govoril na volikem shodu SDS v Zagrebu.

Veliko pozornost je zbudil v političnih krogih govor predsednika Marka Trifkovića

na shodu radikalne stranke v Somborju, kjer je napadel St. Radića in njegovo politiko, češ da je samo on kriv nedelavnosti Narodne skupščine in neprestanih vladnih kriz radi nelojalnega zadržanja napram radikalni stranki.

Politične kroge še vedno vznemirja težki zunanji položaj naše države, v katerega je začela vsled nelojalne politike Italije. Ta položaj, ki je nastal radi zaključitve italijansko-albanskega prijateljskega pakta, se ni še v ničemer razjasnil.

★

Dne 11. t. m. je francoska poslanska zbornica ob otvoritvi zasedanja izvolila za svojega predsednika socijalista Buissona.

Dne 15. t. m. je došel v Rim angleški zakladni minister Churchill, ki se je sestel z Mussolinijem.

Dne 15. t. m. je predsednik nemške republike Hindenburg poveril mandat za sestavo nove vlade poslevoedečemu državnemu kancelarju dr. Marxu, ker prejšnji mandator dr. Curtius zbog odklonilnega stališča katoliškega centra ni uspel s svojo misijo.

Dne 17. t. m. se je odločila Hlinkova slovaška ljudska stranka za sodelovanje v češkoslovaški vladi, v kateri je dobila dva ministrska sedeža.

Na Daljnem vzhodu zbujačo čim dalje večje vznemirjenje dogodki na Kitajskem, kjer je postal položaj zelo resen vsled naraščajočega protiangleškega gibanja. Nad mestom Sanghajem je bilo proglašeno obsedno stanje. Pred mestom je zasidranih nad 60 tujih bojnih ladij, med njimi precejšnje število angleških.

Na zapadu zbujačo pozornost napeti odnošaji med Mehiko in Zedinjenimi državami, ki so celo osredotočile del svojih čet ob mehiškani meji. Gre predvsem za zaščito severoameriškega kapitala, ki je interesiran na mehiških petrolejskih vrelcih.

.....
V zadnje številko se je vrinilo več tiskovnih napak. Tako naj čitatelj popravi na 3. strani dan in leto smrti Frana Erjavca, ki se glasi pravilno: 13. januarja 1887.

★

Dosedanje ovoje je rezal v linolej, sv. Antona v današnji številki pa v les g. E. Justin.